

LLENGUA NACIONAL

1r trimestre del 2023

Any XXXIII, número 122

Preu 8 €

El català en el Tractat de Barcelona · Constitució, llengües i desigualtat · La llengua invisible · Sobre «la majoria (de)» / «la major part de» · Notes disperses (XI) · Junts i juntes (és a dir, separats) (I) · Entrevista a Ramon Trullenque · Agafem-nos-el bé però prenguem-nos-ho amb filosofia · Trieu i remeneu · Una forma verbal normativament desconsiderada (i III) · Serrells del 2022 · La revista: moltes cares i un sol objectiu · Article neutre: ¿local o universal, extern o propi, empobridor o enriquidor? · *Torb IX*

El Faristol Català

La llengua
ens
agermana

Innovació, disseny, modernitat, cultura, art, història i tradició en un faristol únic i exclusiu

És una obra realitzada per l'artista Pere Casanovas, un dels grans mestres de l'escultura contemporània del nostre país, reconegut com "l'escultor dels escultors" per la seva llarga trajectòria fent realitat les obres de grans artistes com Antoni Tàpies o Jaume Plensa.

Una combinació en harmonia de metalls nobles i moderns, com l'alumini, l'acer, el bronze i l'or de 18 quirats en el pom, que li confereixen la rigidesa i l'elegància necessària per a esdevenir el suport més preuat per a les teves joies bibliogràfiques.

Una edició limitada de 1.714 exemplars, numerats i signats pel propi autor i acompanyats d'una certificació notarial. El pom es podrà personalitzar amb l'escut dels següents territoris: Andorra, Catalunya, les Illes Balears o València.

Perquè la llengua ens agermana

Art
innova

www.artinova.cat

info@artinova.cat

651 388 685

Renovació i més coses

Per Josep Ruaix

Amb el nou any la nostra revista es renova, si bé amb prudència, pas a pas. Hi ha hagut canvis en el personal que prepara els números, procurarem afinar més la puntualitat de cada edició, reformarem el disseny, mirarem d'aconseguir una lectura més àgil, etc. Naturalment, ens refiem del suport dels subscriptors i lectors. Entre tots podem fer un millor servei a la llengua.

I ara passem a recollir, seguint la premsa, notícies dels dos darrers mesos de l'any 2022.

Dia 1 de novembre: «No hem de deixar perdre cap espai per a la llengua. VerdCel adapta al català cançons de grups com R.E.M.» L'endemà: «Julieta: "Cantar en català m'encanta."» I el dia següent: «Barcelona fa un pla d'acció en favor del català. S'instaurarà un dia de la llengua i s'incidirà de forma especial en els joves.» També: «El Parlament de Catalunya maniobra per protegir la llei del català.» Dia 9 del mateix mes: «El novel·lista valencià Martí Domínguez guanya el IV Premi Proa amb *Mater*, un cant a la maternitat.» Dia 11: «La competició en català del League of Legends, oficial.» Dia 14: «Enfortint el català a la universitat amb mirada internacional», article del rector de Universitat Pompeu Fabra. Dia 18: «Preocupació perquè la nova selectivitat "no garanteix la competència lingüística". La Filològica del IEC demana més proves específiques en cada llengua.» L'endemà: Cinema: Des de la temporada 1016-1017 s'ha passat del 54 al 42% de públic en català; el castellà puja del 29 al 38%.» També: «El català recupera terreny perdut en els musicals amb l'estrena de *Pares normals*, la pròrroga de *Golfus de Roma* i el retorn de *Bye bye monstre*.» Dia 21: entrevista a F. X. Vila, secretari de política lingüística de la Generalitat catalana, que afirma: «Hem de tornar a dir que si vius a Catalunya esperem que aprenguis català.» L'endemà: «El català s'utilitza més amb els fills que no pas amb els pares.» Dia 23: «Protegir la llengua, usant-la cada dia», editorial d'un diari. També: «Re-

unió extraordinària del Govern de la Generalitat per la situació del català.» Dia 26: «El 24% dels anuncis de ràdio en català contenen algun error. El IEC també detecta que en la meitat de les falques hi ha inadequacions.» Dia 30: «El Govern impulsa un centenar de mesures per fomentar el català.»

I passem al mes de desembre. Dia 1: «Aragonès acusa davant l'ONU Espanya, França i Itàlia de minoritzar el català.» Dia 3: «Impulsar el català i ampliar el públic, objectius del pla estratègic de la CCMA.» L'endemà, en una entrevista a Rogeli Montoliu, president de la Comissió de Llengua del Consell de l'Advocacia, aquest afirma: «El català no és requisit i es castellanitza el jutjat.» Dia 5: «El català a l'escola: una història de resistència. David Pujol recull llums i ombres de l'ensenyament de la llengua, del 1714 a José Ignacio Wert.» Dia 10: «Augmenta la gent que sap valencià, però s'utilitza menys.» L'endemà: «Llorenç Soldevila, intel·lectual de la llengua i la literatura, mor a setanta-dos anys. Era fill de Monistrol de Montserrat.» Dia 14: «Gemma Ruiz guany el premi Sant Jordi i trenca dinou anys sense guanyadores. Jordi Llavina s'enduu el Carles Riba; Marc Vintró, el Mercè Rodoreda, i Gerard Guix, el Joaquim Ruyra.» També: «Cultura atorga 7,5 milions d'euros a la producció de cinc ficcions de gran format en llengua catalana.» I encara: «La nova *Avatar* parla català i s'estrena en trenta-nou sales de cine.» O bé: «El català fa rècord en el cinema si bé no arriba al 6% d'espectadors. *Alcarràs* catapultava la versió original catalana, però la xifra total de públic està per sota de la de fa una dècada.» Dia 24: «Reggaeton i *youtubers* asfixien l'ús del català entre els adolescents. Filòlegs i sociolingüistes insisteixen que la llengua catalana també s'ha de fer servir fora de l'aula.» Dia 28: «El TSJC esquiva la llei del català i imposa una o dues matèries en castellà.» L'endemà: «Educació estudia recórrer contra la sentència del castellà.» Com sempre, notícies de tot signe. També com sempre, i a risc de fer-nos pesats, hem de repetir la consigna fabriana: «Cal no abandonar mai ni la tasca ni l'esperança.»

Índex

SOCIOLINGÜÍSTICA

6 *El català en el Tractat de Barcelona* per Bernat Joan i Martí

9 *Constitució, llengües i desigualtat* per Andreu Salom i Mir

10 *La llengua invisible* per Joaquim Rovira

GRAMÀTICA

12 *Sobre «la majoria (de)» / «la major part de»* per Carles Riera

16 *Notes disperses (XI)* per Albert Jané

20 *Junts i juntes (és a dir, separats) (I)* per Jaume Corbera i Pou

ENTREVISTA

24 *Ramon Trullenque: compromís, honestedat i servei* per David Pagès i Cassú

LÈXIC

30 *Agafem-nos-el bé però prenguem-nos-ho amb filosofia* per Oriol Ponsatí-Murlà

LUDOLLENGUA

33 *Introducció a «Ludollengua»*

34 *Trieu i remeneu* per Albert Jané

SINTAXI

36 *Una forma verbal normativament desconsiderada (i III)* per Josep Ruaix i Vinyet

L'ASSOCIACIÓ

39 *Serrells del 2022*
Associació Llengua Nacional

RECONeixEMENTS

42 *La revista: moltes cares i un sol objectiu* per Màriam Serrà

RECOMANEM

44 *Article neutre: ¿local o universal, extern o propi, empobridor o enriquidor?* per Josep Ruaix

46 *Torb IX* per Victòria Catalana

Publicació i administració

Associació Llengua Nacional

Registre d'Associacions núm. 12.842

Dipòsit Legal: B-35574-91

ISSN edició impresa: 1695-1697

ISSN edició electrònica: 2696-7596

Adreça postal

C. de Sant Pere més Alt, 25

08003 BARCELONA

✉ info@languanacional.cat

🌐 www.languanacional.cat

🐦 @LlenguaNacional

📌 Associació Llengua Nacional

Direcció

Màriam Serrà

Sotsdirecció

Agnès Toda i Bonet

Edició

Culturàlia

revista@languanacional.cat

Disseny i maquetació

Andreu Estapé

Impressió

Impremta Barnola, SL

Junta de Govern de l'Associació

Presidenta: Màriam Serrà

Vicepresident: Pere Ignasi Poy

Secretari: Marc Sangles

Vice-secretari: Andreu Salom

Tresorer: Xavier Graells

Vocals: Jaume Casassas, Arnau

Colominas, Maria Cucurull i Agnès Toda

Membre d'Honor: Albert Jané

Consell Assessor

Jaume Casassas, Albert Jané, Bernat

Joan, Joan-Carles Martí, Carles Riera,

Josep Ruaix i Marc Sangles

Portada

Autor: Jon Tyson

Nova imatge i nous reptes

Per Màriam Serrà

Directora de la revista i presidenta de l'Associació Llengua Nacional

Com bé apunta l'editorial, encetem l'any amb un nou disseny, una nova cara, per a la nostra revista.

En primer lloc, en nom propi i de tot l'equip de Llengua Nacional, vull agrair la tasca que durant un grapat d'anys han dut a terme Joan Pau Batlle en l'edició i Maria Vilarnau en el disseny i la maquetació d'aquesta publicació trimestral. Gràcies a ells, hem pogut continuar gaudint de l'expertesa lingüística i l'opinió de figures destacades de la llengua i la cultura d'arreu dels Països Catalans.

En segon lloc, em plau donar la benvinguda als qui prenen el seu relleu: l'empresa Culturàlia, qualificada en el món de la cultura i la comunicació, i el seu dissenyador gràfic de confiança, Andreu Estapé, que han acollit el projecte amb un gran entusiasme.

Certament, la nostra revista es renova. Sense renunciar al rigor lingüístic que la caracteritza, vol oferir, d'aquesta manera, una imatge i un contingut actuals, més dinàmics, més atractius. Diuen que una imatge val més que mil paraules, oi? Doncs aquí valdran tant la imatge com les paraules; és a dir, la imatge serà una invitació a descobrir la qualitat dels textos que pu-liquem. Així mateix vol afrontar nous reptes: nous continguts, noves seccions, espais més participatius...? Ho anirem veient.

Encetem, doncs, aquesta etapa de renovació amb

il·lusió, amb la confiança d'acontertar els lectors habituals i, alhora, arribar a un públic més ampli i més jove; perquè, al capdavall, el futur de la llengua és, sobretot, a les mans de la joventut.

Per aconseguir-ho, ens agradaria comptar amb la vostra col·laboració: participeu en el nou projecte amb articles, idees, propostes... Els esperem amb candeleteres.

Finalment, gràcies als qui segueixu tant la revista com l'activitat de l'Associació mitjançant el Premi Llengua Nacional, les taules rodones del cicle «Parlem-ne!» o les xarxes socials. Creiem, però, que Llengua Nacional no ha de ser una simple publicació periòdica especialitzada en el camp lingüístic i destinada a un públic minoritari, ni una mera associació que, com d'altres, treballa per afavorir la llengua. Volem expandir-nos, arribar a cada racó de la nostra geografia, acostar-nos a la realitat d'avui, crear complicitats amb els lectors (subscriptors, associats, simpatitzants...). Només així podrem créixer no sols com a entitat, sinó també com a part d'una irrenunciable identitat comuna.

El català en el Tractat de Barcelona

Per Bernat Joan i Martí

El dia 19 de gener del 2023, tot just començat l'any, es va celebrar la Cimera Franco-Espanyola de Barcelona. Va tenir lloc al Museu Nacional d'Art de Catalunya, a Montjuïc, convenientment aïllat de la gentada per un cordó policial que assegurava una certa tranquil·litat. Hi varen participar el president del Govern espanyol, Pedro Sánchez, i el president de la República francesa, Emmanuel Macron, amb els respectius governs.

La cimera va anar precedida d'una forta polèmica. Podent escollir moltes altres ciutats, Sánchez havia triat

La parafernàlia va ser la pròpia d'aquest tipus d'esdeveniments.

Barcelona per convidar-hi els vesins francesos. Ho feia amb tota la intenció: així podia demostrar que controlava el territori, que a Catalunya no hi havia en marxa cap procés d'autodeterminació i, fins i tot, en la millor tessitura de totes (per a ells), que la reivindicació de sobirania per a Catalunya s'havia acabat. La discòlica regió del nord-est estava pacificada i s'hi podia celebrar l'esmentada cimera amb la mateixa calma i tranquil·litat que si haguessin disposat de dur-la a terme al mone-

stir de l'Escorial, província de Madrid, o al parador de Sigüenza, província de Guadalajara.

El president del Govern espanyol hi volia escenificar —i, almenys en part, ho va aconseguir— que la «resistència» catalana havia estat vençuda, que ell organitzava la cimera a Barcelona senzillament perquè li venia de gust i que ningú no tenia potestat per a impedir-ho. I ho volia deixar ben clar tant als catalans en general com al president francès i al seu govern en particular. Els humans som animals territorials, i ens comportam, per exemple, com els cànids, de manera que deixam la marca allà on sabem que dominam el territori. La celebració de la cimera a Barcelona va ser com l'orí del cànid dalt el tros que té sota control. Tota una lliçó d'etologia humana. (Mirem de superar la contradicció aparent en els termes.)

LA PARAFERNÀLIA

La parafernàlia va ser la pròpia d'aquest tipus d'esdeveniments. El president de la Generalitat de Catalunya, Pere Aragonès, hi va tenir un paper ben trist. Va conversar uns minuts amb Sánchez abans de rebre Macron, amb qui va

© Le Grand Continent

parlar durant uns segons. Aquí es va acabar tot el paper que el Govern de Catalunya, elegit democràticament, representant dels catalans, va tenir a la Cimera de Barcelona. De manera molt sospesada i calculada, el Govern català va ser tractat com un «govern autonòmic», exactament igual que si fos el de Castella - la Manxa o el de la Rioja, per posar dos exemples de regions de la nacionalitat castellana. No sé si Emmanuel Macron, en el supòsit paral·lel, s'hauria atrevit a tractar així el govern de Còrsega. És clar que la cimera tampoc no s'hauria celebrat a Bàstia ni a Ajacciu. I això que, sociològicament, l'independentisme, a Catalunya, és prou més potent que no pas a Còrsega, però la cosa no va de nombres, sinó d'actituds.

Des del lloc escollit hi ha un domini de la ciutat comparable al que es tenia des del castell de Montjuïc. Amb Barcelona de fons, es varen reunir els dos governs. A la sala hi havia plantificades tres banderes: la d'Europa, la de França i la monàrquica espanyola. Ni rastre de la bandera pròpia de Catalunya (amb trossos a banda i banda dels dos estats reunits). I en els cartells hi llegíem «France» (en la llengua d'oïl) i hi havia la ban-

dera francesa, i «Espanña» (en la llengua de Castella) i la bandera espanyola. Ni rastre de cap insígnia que recordàs Catalunya ni Barcelona; ni, per descomptat, s'hi podia detectar el mínim rastre de la llengua catalana.

EL TRACTAT

La Cimera Franco-Espanyola de Barcelona sembla que va servir, com a mínim, per a la signatura d'un tractat entre França i Espanya, anomenat, en un efluvi d'imaginació inqüestionable, Tractat de Barcelona.

En els comentaris que hem pogut llegir sobre l'esmentat tractat, hi hem pogut observar que es caracteritza fonamentalment per una gran inconcreció. Es tracta de no posar gaires coses negre sobre blanc que puguin comprometre cap dels dos estats que signen el tractat. Hi ha vagues declaracions sobre com ha de ser el futur d'Europa, sobre el fet de reforçar la Unió Europea —però enlloc no diuen com es pot reforçar el projecte comú sense afeblir els projectes particulars—, fins i tot sobre les condicions per a extradir algú que se'n vagi d'un estat a l'altre, o com ho hauria de tractar Europa, arribat el cas.

Des del lloc escollit hi ha
un domini de la ciutat
comparable al que es tenia
des del castell de Montjuïc.

No entren en cap tipus de concreció en qüestions que afecten —i molt!— tant França com Espanya, i que també resulten clau per a Catalunya. Per exemple, no es posen dates per al Corredor Mediterrani. Teòricament, tant el Regne com la República hi estan a favor, però ho van diferint tant com poden, no fos cas que el dibuix radial de les comunicacions a Espanya es veiés ni que fos una mica afeblit. L'acord sobre la qüestió és tan insultant que, no podent parlar en exclusiva del

Corredor Mediterrani, s'hi afegeix una referència al Corredor Atlàntic, infraestructura que no té absolutament res a veure amb la República francesa. És com si parlassin de la xarxa ferroviària d'Eslovàquia!

El Tractat de Barcelona es troba en la línia de l'Europa escleròtica.

El Tractat de Barcelona, per tant, es troba en la línia de l'Europa escleròtica, del club d'estats que estan desactivant, amb consciència o sense, el projecte que podria esdevenir la Unió Europea. I que, dia a dia, fan impossible l'horitzó dels Estats Units d'Europa.

LES LLENGÜES EN EL TRACTAT

Tenint en compte la presència del català en la parafernàlia de l'esdeveniment, hom podria pensar que el Tractat de Barcelona no parla de la qüestió de la llengua, de les llengües. I s'equivocaria. Sí que en parla. I estableix, per cert, un compromís entre ambdós governs. D'una banda, el Govern espanyol es compromet a promoure el coneixement del francès entre els ciutadans del Regne d'Espanya i, de l'altra, correlativament, el Govern de França es compromet a promoure l'espanyol entre els ciutadans de la República francesa. *Do ut des*.

En el tractat ni tan sols s'ocupen de fer algun tipus de declaració sense cap compromís sobre la llengua catalana: no hi apareix ni tan sols esmentada. No es fa, immediatament després de la signatura, ni tan sols una versió en català del tractat —per molt que siga una de les tres llengües oficials de Catalunya; no somiem una versió en occità, totalment impensable per als jacobins purs disfressats que el signen—. Els governs reunits a Barcelona ni tan sols intenten dissimular la seua posició estrictament jacobina —i, des del meu punt de

vista, profundament antieuropea— sobre les llengües. Hi compten les que són oficials dels respectius estats, però no hi compta per a res la llengua catalana, per molt que es parli en territoris del Regne d'Espanya i de la República francesa i que siga oficial en bona part d'aquests territoris. No existeix. Per al jacobinisme, les llengües que no són llengües d'estats no existeixen.

L'ALTERNATIVA

Des del meu punt de vista, l'alternativa és ben clara. Hem de treballar per aconseguir un estatus digne per a la llengua catalana dins el conjunt de la Unió Europea (l'únic estatus digne, en les condicions actuals, és el de llengua oficial). Com que, en les condicions d'ara, sense la independència de Catalunya, aquest estatus es veu completament impossible, hauríem de treballar per aconseguir una agència europea pel multilingüisme, a fi i efecte de fer que totes les llengües fossin tractades a través d'uns paràmetres d'igualtat. Això permetria de suprimir el concepte de llengua oficial a Europa i

---

Hem de treballar per aconseguir un estatus digne per a la llengua catalana.

---

liquidar la Carta Europea de les Llengües Regionals o Minoritàries (CELROM), que tanmateix no ha servit per a dignificar-les com tocaria.

I, més concretament, per a la llengua catalana, hauríem d'aconseguir una carta europea (o un tractat) que garantís que tots els ciutadans, de Salses a Guardamar i de Fraga a l'Alguer, fossin tractats en peu d'igualtat com a catalanoparlants. Perquè tots els catalans ens trobàssim amb els mateixos drets lingüístics i perquè el català tengués tots els drets lingüístics que avui es reconeixen a les llengües amb estat, a Europa. ✱

Constitució, llengües i desigualtat

Per Andreu Salom i Mir

L'establiment i consolidació de l'actual ordre lingüístic, després de la Constitució de 1978, institucionalitzà, des del primer moment, amb un sentit escandalosament antidemocràtic, la desigualtat absoluta entre les llengües de l'Estat. Lluís V. Aracil, sociolingüista competent, ha dit que «el cas d'Espanya és un cas d'extrema desigualtat inveterada», i que «aquí, fins ara, únicament hi ha hagut una sola llengua nacional (que és la mateixa en què està escrita la Constitució) i la resta d'idiomes ni tan sols han estat concebuts mai com a tals». Existeix, per tant, una única llengua «de veritat», mentre que les altres són llengües (o dialectes) de segona o «d'estar per casa». Òbviament, les llengües de veritat són llengües d'intercomunicació general, imprescindibles en el si d'una societat, de la qual cosa freturen les altres, les que no són importants, que esdevenen així perfectament prescindibles i condemnades a posicions marginals.

Els partits i els polítics que han dut a terme la dita «reforma democràtica», mai no s'han interessat per la resolució justa i digna de la pluralitat lingüística de l'Estat espanyol i han bandejat superbament models lingüístics europeus igualitaris, perfectament imitables, com els de Suïssa o de Bèlgica (en cada territori és oficial la seva llengua pròpia, i totes són llengües de l'Estat, i això no provoca cap es-tridència ni cap caos, ans al contrari, ajuda a una convivència pacífica i sense friccions entre ciutadans iguals i amb els mateixos drets lingüístics).

Els polítics de l'Estat espanyol —almenys la gran majoria— han preferit, doncs, models de força que institucionalitzen «democràticament» la desigualtat, la injustícia i àdhuc la desaparició de les llengües no castellanés (com resta palès en la indicada constitució, que fa del castellà *la* llengua

oficial de l'Estat i l'única llengua necessària en tots els territoris «espanyols», remarcant el deure del seu coneixement). Per això l'eusquera, el galleg i el català —sobretot a les comunitats autònomes del País Valencià i les Illes Balears, a més de la Franja— s'han de moure dins els límits del luxe superflu, de les sublimacions compensatòries i de la condescendència sentimental. En aquest sentit, els estatuts d'autonomia i les lleis de normalització lingüística

La llei, ja se sap, ajuda sempre el poderós.

no poden sostreure's a aquests condicionants clarament no igualitaris, car, com dèiem adés, aquesta constitució consagra i beneix tan sols la llengua castellana, de manera que consolida el colonialisme castellà —la llei, ja se sap, ajuda sempre el poderós, o qui té la pella pel mànec.

Precisament per tot això podem assegurar que l'Estat espanyol mai no resoldrà democràticament (igualitàriament) la qüestió lingüística i, endemés, no deixa cap opció a l'exercici del dret d'autodeterminació. Hauria de redactar unes altres lleis fonamentals i considerar idiomes oficials de l'Estat el català, l'eusquera i el galleg —a més del castellà, és clar—, i cada un d'aquests com a únic oficial de la seva pròpia comunitat lingüística. Seria necessari, vet-ho aquí, un nou marc legal, força més ampli, molt més democràtic i bastant menys discriminatori. Fora una altra alternativa, un altre esperit i tota una altra política. ☹

La llengua invisible

Per Joaquim Rovira

En tot procés de substitució lingüística dut a terme per un estat, hi ha unes fites clau i que són imprescindibles per a avançar en aquest lingüicidi planificat. Al final del túnel es troba el moment definitiu que fa que la llengua quedi en coma profund i que sigui en va qualsevol actuació, ja que la situació es torna irreversible encara que quedin parlants. És una mena de dia D esperat pels seus botxins i que fa que qualsevol acció de reanimació sigui ja només de cures pal·liatives. Tota promoció o tot projecte futur esdevé ineficaç, si bé sempre sol haver-hi amics de la llengua que amb energia i positivisme creuen en la salvació; quan es perd, la lluita és ja estèril. Evidentment, per a arribar en aquest *exitus letalis* hi ha hagut abans una feina molt feixuga. El procés de substitució arriba fins a la interrupció lingüística: la llengua es deixa de transmetre als fills. Tot té un inici i, com una taca d'oli, es va escampant; una guerra perduda, una imposició ferotge de la llengua forana, una immigració massiva, contaminant diferents àmbits, estaments socials o territoris concrets, acompanyat d'una prohibició de la llengua de la gent del país que, en un principi, no té gaire efecte, ja que els parlants de la llengua desconeixen la nova; llavors el procés iniciat dona pas a mesures més planificades que aconseguiran, a la llarga, la bilingüització de tota la població que parla la llengua que es vol eliminar.

És evident que, per a assolir l'objectiu, cal una tasca ingent i sostinguda en el temps, un picar pedra de valent amb prohibicions, persecucions, accions discriminants i estratègies sociològiques encaminades —després de dècades o segles— a aconseguir que milions de parlants acabin estigmatitzats i reduïts a pocs àmbits de la soci-

etat i isolats en el territori, invertint la situació lingüística inicial i fent que els mateixos parlants de la llengua en retrocés, de manera voluntària i per un procés psicosocial d'internalització de prejudicis, abandonin la llengua pròpia. Arribats a aquest punt, la recuperació és gairebé impossible i ja només resta creure en un miracle.

Com ja he esmentat, per increïble que sembli i a causa de l'enorme pressió social d'una majoria homogènia que té la llengua imposada i dominant com la d'ús normal, els mateixos parlants de la llengua minoritzada són els que, a vegades, poden arribar a generar tant autoodi que s'oposin a qualsevol procés de recuperació d'una llengua debilitada, perquè no hi veuen cap mena de futur. D'altres són incapaços de lluitar contra una realitat complicada de revertir per la man-

És evident que, per a assolir l'objectiu, cal una tasca ingent i sostinguda en el temps.

ca de força i de poder social dels parlants de la llengua minoritzada i, a més, no són del tot conscients de com s'ha arribat a aquesta situació. D'altres, simplement, sembla que no tenen cap inquietud idiomàtica i s'adapten a la realitat del moment; podríem dir que són un bon gruix de la població.

No estic pas dient que ens trobem en aquest punt, si més no de manera generalitzada i en tot el domini lingüístic del català; penso que encara disposem d'un cert marge. Tanmateix, quants catalanoparlants són conscients que no han de canviar de llengua quan parlen amb desconeguts o persones que se'ls dirigeixen en castellà i s'han de mantenir en català, però no ho aconsegueixen i no saben explicar el perquè d'aquesta incapacitat?

És un clar exemple de la invisibilitat que pot arri-

bar a adquirir l'estratègia psicosocial en la imposició de la llengua dominant en processos de substitució lingüística avançats.

Així, doncs, és important de saber que l'actitud que

D'altres, simplement,
sembla que no tenen cap
inquietud idiomàtica.

---

adquireixin els parlants de la llengua subordinada és clau per a intentar revertir la situació i evitar el trencament de la transmissió intergeneracional, a causa de la forta pressió social que han de suportar en aquesta última fase del procés. Cal remarcar que, si dic que és

clau, és perquè, al cap i a la fi, és una acció individual i voluntària; el parlant, aparentment, té l'última paraula –mai millor dit– per a abandonar la llengua o no.

Cal treballar en aquest sentit i bastir contraforts resistents en aquest últim esglao per tal de revertir l'estigma psicològic i evitar la substitució final de la llengua. Des del teixit associatiu de base i militant per la llengua, fins al sector privat, passant per les diferents administracions, es pot fer molta feina per intentar aturar el canvi, a través de les múltiples xarxes de col·laboració ciutadana de què disposem, creant sinèrgies i estratègies que revalorin d'una manera eficaç la llengua subordinada i evitant, entre tots, que entri en aquest atzucac del qual parlo, en què la llengua acaba folcloritzada o fossilitzada en el territori i en què, en la majoria de casos, no hi ha marxa enrere*. ✳

* Quan parlem de processos de substitució lingüística irreversibles, sempre cal recordar l'exemple del cas hebreu, que va passar de llengua morta a llengua viva i oficial. És clar que al darrere hi ha hagut la força d'un estat, en aquest cas el d'Israel, que ha treballat intensament, no per la substitució lingüística sinó per la rehabilitació i la normalització de la llengua del seu poble.

Sobre «la majoria (de)» / «la major part de». Addenda

Per Carles Riera

Aquest article és una addenda a un altre article nostre sobre el mateix tema¹. Ens ha dut a completar l'estudi la troballa casual del següent exemple: «En canvi, els valencians sembla que no se n'hagin adonat. I això que la immensa majoria de la nostra Brigada la componen valencians»². Al primer cop d'ull, l'ús de *la immensa majoria* en aquesta construcció ens semblà impròpia,

majoria (de) i, a continuació, la solució correcta (si escau, entre parèntesis, hi afegim un comentari).

«La majoria del gas que consumim ja ve dels Estats Units» → **La major part del gas que consumim ja ve dels Estats Units** (notem que *gas* és un nom en singular).

«Incus es queda amb la majoria del capital de Marina Vela» → **Incus es queda amb la major part del capital de Marina Vela** (*capital* és un nom en singular).

«La gran majoria de la soja transgènica s'usa per a fer pinsos per a animals, no per al consum humà directe» → **La major part de la soja transgènica s'usa per a fer pinsos per a animals, no per al consum humà directe** (*soja* és singular). No podem dir «la gran major part», perquè l'adjectiu *gran* resultaria redundant.

«Al llarg de la muralla xinesa existeixen merlets en la fila superior de la gran majoria de la paret, amb espais defensius d'una mica més de 30 centímetres» → **Al llarg de la muralla xinesa existeixen merlets en la fila superior de la major part de la paret, amb espais defensius d'una mica més de 30 centímetres**.

«La gran majoria del territori és a la costa dellevant

Els diccionaris assenyalen que *majoria* vol dir «els més».

però analitzant-la bé creiem que no ho és, d'impròpia. Els diccionaris assenyalen que *majoria* vol dir 'els més', o sigui un element plural. Doncs resulta que, quan la construcció *la majoria de* va seguida d'un element en singular, l'estructura que en resulta no és correcta. En canvi, quan la construcció *la majoria (de)* va seguida d'un element plural, o de sentit plural, llavors l'estructura resultant és correcta. Com ja dèiem en l'article anterior, *majoria* —i l'expressió *la majoria (de)*— fa referència sobretot a un conjunt de persones, encara que també pot fer referència a un conjunt de coses.

Vegem-ho amb un seguit d'exemples.

ÚS IMPROPI DE LA MAJORIA (DE)

Donem primer els exemples amb l'ús impropri de *la*

1. Carles RIERA, «Sobre la majoria (de) / la major part de», dins *Aspectes sintàctics i estilístics de la llengua catalana*, Ed. Claret, Barcelona 2019, p. 31-39.
2. Josep SOL, «Si no fos la guerra...!» *Articles a Meridià des del front (1938-1939)*, transcripció, edició, pròleg i notes a cura de Jacint Torrents, Ed. Neopàtria, Alzira (València) 2022, p. 98.

de la península Ibèrica, entre els Pirineus Catalans i el riu Segura» → **La major part del territori és a la costa del llevant de la península Ibèrica, entre els Pirineus Catalans i el riu Segura.**

«El subgènere *Lophuromys* conté 29 espècies i representa, per tant, la gran majoria del gènere» → *El subgènere Lophuromys conté 29 espècies i representa, per tant, la major part del gènere.*

«La gran majoria del relat és cert, és la història del germà de la meva àvia» → **La major part del relat és**

cert, és la història del germà de la meva àvia.

«S'espera que els estudiants estiguin disposats i puguin interactuar durant la gran majoria del temps de classe i assimilar estratègies per tal de superar amb èxit la prova de certificat de B2» → *S'espera que els estudiants estiguin disposats i puguin interactuar durant la major part del temps de classe i...*

«La gran majoria de la riquesa mundial és en mans d'un 1% de la població» → **La major part de la riquesa mundial és en mans d'un 1% de la població .**

«La ciutat és molt gran, la vuitena d'Espanya, i crec que la immensa majoria d'aquesta ciutat no té turistes» → *La ciutat és molt gran, la vuitena d'Espanya, i crec que **una gran, immensa part** d'aquesta ciutat no té turistes.*

«El sistema solar es formà fa 4.600 milions d'anys a partir del col·lapse gravitatori d'un núvol molecular interestel·lar gegant. → La immensa majoria de la seva massa es troba en el Sol, mentre que la major part de la resta correspon a Júpiter» → [...] **Una quantitat immensa de la seva massa** es troba en el Sol, mentre que la major part de la resta correspon a Júpiter.

«Barcelona és tradicionalment la receptora de la immensa majoria de la inversió estrangera que arriba a la ciutat» → *Barcelona és tradicionalment la receptora d'**una part immensa de** la inversió estrangera que arriba a la ciutat.*

Notem també que un sinònim de *la major part* és *el gros* (o sigui l'adjectiu *gros* substantivat, significat 'la part principal, més nombrosa, d'un tot', DIEC2, s. v. *gros grossa*): *El gros de l'exèrcit. El gros de la gent.*

ÚS PROPI DE LA MAJORIA (DE)

Podem fer una triple divisió: mots en plural *stricto sensu*, mots en singular però de sentit plural (*ad sensum*), i mots en singular però amb un complement en plural.

1) Mots en plural *stricto sensu*

La majoria dels pagesos demana (o demanen) que la Generalitat els ajudi (notem que *pagesos* és un mot en plural).

En la gran majoria dels casos, la infecció és asintomàtica.

La immensa majoria dels cultius transgènics alimentaris es destina a pinsos animals.

Sabem segur que **la majoria d'electors, una majoria enorme**, està a favor de la consulta.

Els exemples d'aquest tipus són molt nombrosos.

2) Mots en singular però de sentit plural (*ad sensum*)
La immensa majoria de la gent gran vol quedar-se a les residències, que són casa seva.

La immensa majoria de la ciutadania queda exclosa del sistema judicial.

La immensa majoria de la població respecta el confinament.

Un sinònim de *la major part* és el gros.

Si aquest projecte té com a motor la classe treballadora, serà un detonant de conquestes socials que afavoriran el progrés de **la immensa majoria de la societat catalana.**

Un dels desitjos més forts de **la immensa majoria de la humanitat** és un món en pau.

La gran majoria de la generació de la dictadura són descendents del guanyadors.

La majoria del Congrés insisteix en la derogació de la MAT de la Selva.

La majoria del Parlament urgirà avui a estudiar sancions contra el polític per haver intimidat una periodista.

La majoria del Ple de l'Ajuntament de Barcelona aprova una moció en favor de la Iniciativa per una llei que garanteixi el dret a l'habitatge.

La majoria del nostre voluntariat són dones.

En canvi, els valencians sembla que no se n'hagin adonat. I això que **la immensa majoria de la nostra Brigada** la componen valencians (és l'exemple, citat més amunt, que ens ha dut a redactar aquesta addenda).

El mot *brigada* té també sentit plural: «1. Colla de persones que fan un mateix treball. *Una brigada d'obres. Les brigades municipals.* 2. Unitat de l'exèrcit, integrada per unitats de diverses armes i serveis, que està sota el comandament d'un general. *Brigada de cavalleria, d'artilleria*» (DIEC2).

També, és clar, es podria redactar així: *En canvi, els valencians sembla que no se n'hagin adonat. I això que la majoria de la nostra Brigada, una majoria immensa, la componen valencians.*

O encara: *En canvi, els valencians sembla que no se n'hagin adonat. I això que el gros de la nostra Brigada, el componen valencians.*

3) Mots en singular però amb un complement (explícit o implícit) en plural.

La immensa majoria de la cinquantena d'edificacions són habitatges unifamiliars utilitzats com a segones residències o habitatges turístics.

Mentre que en una desena de cicles els inscrits han superat de llarg les places ofertes o les han omplertes, en la gran majoria de la resta han quedat nombroses vacants (se sobreentén **de la resta de places**).

Jackie Kennedy encarna un nou paradigma femení, menys submissa que la majoria, però més que el patró que triomfaria en la dècada següent (s'ha d'entendre **que la majoria de dones**).

Era un ramat de vaques sense cap particularitat extraordinària; la majoria brunes llevat d'un parell que eren llemosines. ☼

Notes disperses (XI)

Per Albert Jané

Les locucions adjectives són al nom el que les locucions adverbials són al verb, però l'atenció que hi dediquen les gramàtiques és molt desigual. N'hi ha que inclouen una llista generosa de locucions adverbials i ignoren per complet les adjectives. Josep Ruaix, en el seu curs *Català complet/2*, indica tres exemples de locució adjectiva, *d'antologia*, *de mala mort* i *en diferit* (p. 58), i una esplèndida llista de locucions adverbials amb més de dues-centes unitats (p. 211 i següents).

Fabra, en la seva gramàtica de 1956, s'hi refereix quan parla dels complements dels verbs atributius (p. 77). Ho fa, simplement, donant «exemples d'adjectius o locucions adjectives com *d'or* fent de terme predicatiu d'una proposició del tipus III». Els exemples en què aquest terme predicatiu és una locució adjectiva són els següents: *L'anell és d'or*, *El meu gos no és llebrer: és de presa*, *Els coberts semblaven d'argent*, *Em vaig quedar de pedra*.

Usant el terme *locució adjectiva* amb un valor més restringit, és a dir, limitant-nos al camp dels modismes o la fraseologia popular, la llista de locucions adjectives que podem oferir seria més aviat modesta. Hem confeccionat la següent a partir principalment del *Diccionari de locucions i frases fetes* de Joana Raspall i Joan Martí: *a la funerala*, *a la vista*, *a mà alçada*, *a mà armada*, *a porta tancada*, *a punt de solfa*, *d'alta volada*, *de baixa estofa*, *de cada dia*, *de ca l'ample*, *de cal Déu*, *de carrer*, *de confiança*, *de cos present*, *de cotó fluix*, *de dia*, *de fira*, *d'estar per casa*, *de l'ànima*, *de llei*, *de mala mort*, *de mai no acabar*, *de mentida*, *de mel i mató*, *de ny-*

igui-nyogui, *de pa sucat amb oli*, *de patacada*, *de costellada*, *de pèl a pèl*, *de pes*, *de posar i treure*, *de primera mà*, *de pronòstic*, *de quatre dies*, *de rigor*, *de sangs calentes*, *de segona mà*, *de soca-rel*, *de portes obertes*, *de talla*, *de tots colors*, *de via estreta*, *en blanc*, *en brut*, *en cap*, *en net*, *en peu de guerra*, *en regla*, *per barba*, *per cap*, *per estrenar*, *per antonomàsia*, *per excel·lència*, *per sucar-hi pa*, *amb carnet de primera*, *acabat de fer*, *curt de gambals*, *curt d'armilla*, *net de clatell*.

Aquesta llista, òbviament, no és pas exhaustiva. En lexicografia l'exhaustivitat no existeix. D'altra banda, algunes de les locucions indicades també es podrien usar com a locucions adverbials. Entre les categories gramaticals, tampoc no existeixen fronteres precises (traçades pels preceptistes dogmàtics, que diria Carles Riba).

* * *

Com a reacció purista contra la lamentable, i cada cop més habitual, ommissió dels pronoms febles dits adverbials, a vegades s'usa la locució verbal *venir a tomb* amb l'adjunció indeguda del pronom *hi*, és

Josep Ruaix, en el seu curs *Català complet/2*, indica tres exemples de locució adjectiva.

a dir, *venir-hi a tomb*. Però la cosa teòricament representada per aquest pronom en realitat és el subjecte de l'oració i, per tant, no es representa pronominalment, sinó que se sobreentén. Si tant convenia, s'hauria de representar per mitjà d'un pronom fort: *Això no venia a tomb*. Entenem, però, que sí que es podria pronominalitzar el sintagma complementari *a tomb*, en una repetició de

la frase: *Deia que no venia a tomb, però ja ho crec que hi venia!*

————— * * * —————

És ben sabut que els demostratius, especialment *aquest* (i flexió), usats pronominalment i referits a persones, tenen un valor més aviat despectiu, que la confiança, la familiaritat, la ironia amable i bonhomiosa eliminen fàcilment. Cal dir que no deixen de recórrer-hi, de tant en tant i amb tota la naturalitat, per a referir-se al marit o a la muller, persones de nivells socials sorprenents, ús que posa en entredit la finor i l'elegància espiritual de l'usuari. Però el que escau de posar especialment en relleu és que alguns traductors de l'anglès, aquells que solen traduir literalment, paraula per paraula, ho fan així per a traslladar al català una frase com, per exemple, «*This is the captain Campbell*», que no és sinó una fórmula de presentació d'una persona a una altra, amb el resultat «Aquest és el capità Campbell». És clar que la traducció encertada seria, evidentment, «Li presento el capità Campbell».

————— * * * —————

En lingüística es distingeix perfectament entre el significat i el significat, és a dir, entre la paraula i la idea o concepte, però no és gens infreqüent, en certes converses, que no s'observi aquesta distinció, i que quan l'un parla del significat l'altre es refereixi al significat, o fins i tot que un mateix parlant alterni les dues possibilitats. És una manera de no entendre's, evidentment, però no és sinó un cas més del fet prou usual que dos no s'entenguin perquè, sense adonar-se'n, parlen de coses diferents.

La possibilitat de referir-se indistintament al significat o al significat és, des de fa un cert temps, àmpliament explotada pels autors de mots encreuats, que s'han adonat que qualsevol grup de lletres sense significació pot ésser fàcilment definit referint-se no al significat sinó al significat, és a dir, a la paraula o forma lèxica. Així, *rer* no vol dir res, però es pot definir dient «al final de carrer». Anàlogament, *trest*, «no està trist, però gairebé», *go* «amb una *e* davant es

pensa qui sap què és», *cr* «al principi de la crisi», *tra* «tendència artística subversiva». No cal gaire imaginació per a multiplicar els exemples.

————— * * * —————

Parlo del pare Claret (que deia que si un sermó dura set quarts s'ha de procurar que els fidels no s'adormin: set quarts, no hora i tres quarts) i em corregeixen: em diuen que hauria de dir sant Antoni Maria Claret. La mateixa persona, o potser el seu homòleg, si em sent que parlo de l'evangeli segons sant Mateu, no se sap estar de rectificar-me: segons sant Mateu no, de Mateu. Però jo soc un partidari decidit de la llibertat d'expressió, molt especialment de la meua. I fent ús d'aquesta llibertat, més aviat em resisteixo a canviar de maneres de dir sense prou justificació.

————— * * * —————

Considerant el seu sentit bàsic, elemental, els verbs *anar* i *venir* són antònims, expressen idees contràries, però tenint en compte les circumstàncies tan diverses que poden concórrer en el seu ús, aquesta antonímia se'ns pot presentar notablement afeblida. Així, essent qüestió, per exemple, d'una projectada anada a París, diríem a algú, de Barcelona estant, *Vols venir?*, en què la idea de companyia hauria originat l'ús del verb *venir* en lloc del verb *anar*.

L'adjunció o concurrència de complements adverbials de lloc (de direcció o destinació i de procedència) funciona també d'una manera totalment diferent. Un esquema simplista, en què alguns es queden, és que *anar* exigeix aquest complement, i que *venir*, atès el seu significat, en prescindeix. Però la realitat és molt més complexa.

És un fet ben sabut que *anar* exigeix la indicació explícita del lloc on es va, per mitjà d'una frase adverbial o bé pel seu representant anafòric, el pronom *hi*. Avui és molt usual de sentir *Volia anar a l'Ateneu, però no vaig poder anar*. Aquesta solució és unànimement rebutjada. Però la presència d'un altre complement, de manera o de companyia (però no temporal), que demana la mateixa representació pronominal, pot fer sobreentendre el complement de destinació: *Jo aniré*

amb americana i corbata (al casament de la Rosa). Però, en canvi, *Jo hi aniré a primera hora*.

El verb *venir*, tenint en compte el seu significat, que inclou la idea de la destinació, no demana cap complement, ni representat per una frase adverbial ni pel pronom *hi*: *Vine quan vulguis, El secretari només ve el dimarts i el divendres*. Però si en la frase hi ha un complement de companyia o concurrència, i prescindint de la localització de qui parla, el verb *venir* també demana la presència del pronom: *Són unes reunions molt divertides. Vine-hi, algun cop*. Anàlogament, si el lloc on és el parlant es verbalitza amb la forma *aquí* o una frase adverbial equivalent, el verb *venir* també exigeix el reforç pronominal: *Aquí no hi has de venir a fer res*.

Quan es tracta de representar pronominalment el complement que designa el lloc de procedència, el funcionament dels verbs *anar* i *venir* també és to-

---

Jo soc un partidari
decidit de la llibertat
d'expressió, molt
especialment de la meva.

---

talment diferent. A *anar* s'ha adjuntat el conjunt pronominal *se'n*, que s'ha lexicalitzat totalment, és a dir, s'ha format *anar-se'n*, que alguns consideren gairebé com un verb independent, de manera que no es prescindeix mai d'aquest reforç pronominal, encara que s'indiqui explícitament, després del verb mateix, el lloc que hom ha abandonat. Tant diem, doncs, *Ja se n'havien anat* (del lloc on eren), com *Se n'han anat de casa*. Amb el verb *venir*, en canvi, el pronom *en* es comporta com qualsevol altre verb: *Venien de París, però Ara en venen*.

Els termes *convent* i *monestir* són pràcticament sinònims. Els diccionaris els defineixen d'una manera molt semblant, gairebé idèntica, i entre ells hi hauria pogut haver perfectament una remissió com la que hi ha en casos anàlegs. Però, curiosament, aquests dos termes ens suggereixen idees ben diferents. Si ens parlen d'un convent, sempre ens imaginem un edifici gris, d'una severitat no gens atractiva, potser llòbrec i tot, situat en un nucli urbà, i on viu una comunitat de frares o de monges, reclosos, aïllats del món. En canvi, si ens parlen d'un monestir pensem més aviat en un edifici històric, potser gòtic o romànic, d'un interès artístic notable, situat sovint en un paisatge d'una gran bellesa natural. Els monestirs es visiten, els convents no. Dit d'una manera moderna, les connotacions de *convent* i *monestir* són totalment diferents.

---

 * * *

En la seva gramàtica de 1956, Pompeu Fabra diu (p. 107) que on trobem sobretot mots que constitueixen ells sols un acte d'expressió i comunicació complet és en les exclamacions. I indica els exemples següents: *Déu meu! D'acord! Gràcies! Perdó! Silenci! Atenció! Bo! Bé! Amunt!* Ens sembla pertinent d'afegir-hi que hi ha, encara, alguns substantius, que usats, certament, amb un cert èmfasi que no arriba a l'exclamació rotunda (i que no escriuríem, necessàriament, amb el signe d'admiració), i sense que hi hagi, com deia Fabra, mots sobreentesos, són equivalents de frase, és a dir, l'expressió d'un pensament complet. Tenim anotats els següents: *Paraula, Comèdia, Mentida, Casualitat, Coincidència, Llàstima, Enveja, Ganes, Records, Expressions*. Que la llista es podria augmentar, amb noms que indiquen sentiments, intencions, estats d'ànim, és evident, però no considerablement. Volem dir amb casos reals. Notem, per exemple, que l'ús de *Comèdia* com a equivalent de frase no coneix un fet anàleg amb mots com *tragèdia* o *drama*.

---

 * * *

Els proverbis o aforismes no admeten, per definició, la presència de díctics. ❁

JUNTS I JUNTES (ÉS A DIR, SEPARATS)¹ (I)

Per Jaume Corbera i Pou

Doctor en filologia catalana i investigador col·laborador de la UIB

Tot va començar —no sé exactament quan, però no deu fer gaire més d'una trentena d'anys— quan qualcú d'una minoria política militant, amb bones intencions però ignorant total del tema en el qual es ficava, es va inventar una mentida sobre la llengua —no sé exactament quina llengua, perquè no sé qui ni quan—: el gènere gramatical mal anomenat masculí és discriminatori per a les dones, i per això sempre que parlem d'un càrrec, un ofici o una professió (o designacions assimilables), o facem referència a un plural on hi ha homes i dones, no podem fer servir aquest gènere, sinó que hem de trobar un altre recurs lingüístic, que havia de ser el desdoblament².

Com tota mentida demagògica, aquesta aviat trobà un munt d'adeptes.

Com que *president* tan sols és vàlid per als homes, sempre que en parlem sense concretar haurem de dir (*el president* o (*la*) *presidenta*, com que *els participants* només fa referència als homes, hem de dir *els participants* i *les participantes*, i *els veïns* i *les veïnes*, no simplement *els veïns*, i *els nins* i *les nines* (en lloc de *els nins*)³, etc. Com tota mentida demagògica, aquesta aviat trobà un munt d'adeptes entre la població més ignorant en lingüística i sensible al problema real de la discriminació social per la qual les dones tenien en general un

paper secundari i en bona part subordinat als homes,

1. Aquest escrit es refereix a allò que passa en català, però cal dir que el problema és present també als altres àmbits romànics, com a mínim, i les raons són vàlides per a tots. La demagògia barata s'escampa amb molta facilitat.
2. Aquesta mentida ha estat beneïda i proclamada sense manies per l'Institut Balear de la Dona: «Amb la utilització del masculí com a genèric («els nins» per a anomenar a «nins i nines») només es representa una part de la realitat i, a més, si s'empra de forma aleatòria, s'aprecia un confusionisme. De petites, les nines aprenen que la manera de dirigir-se a elles és anomenant-les «nines». Per tant, si una nina sent la frase «Tots els nins han de sortir», esperarà una frase en femení per sentir-se anomenada. Però com que això no arribarà, serà amonestada: «que no ho has sentit que tots els nins han de sortir?»» (*Llenguatge per la igualtat · Guia general*, § 5. Institut Balear de la Dona). Totes les persones, dones i homes, que han après a parlar abans que sorgissin aquestes mentides saben que una frase com «aquestes places són per a nins» són incinstintament per a infants mascles i femelles, i ho sabrien també les nines d'ara si no els haguessin manipulat i no els haguessin fet creure ben a posta que en esmentar «els nins» elles no hi eren incloses. Aquest text hi insisteix diverses vegades, sense mai demostrar allò que afirma: «L'ús genèric o globalitzador s'ha concedit [¿qui ha fet aquesta concessió?] de forma exclusiva al gènere masculí. Això du forçadament a l'associació gènere-sexe i dóna lloc a ambigüitats quan en determinats contextos s'utilitza el masculí genèric. L'ús sistemàtic del masculí genèric, a més de crear confusions en els missatges, pot ocultar la dona, donant lloc a la seva discriminació» (*Ídem*, § 8.3.2). Mai no hi ha hagut confusions en l'ús del masculí genèric, perquè sempre els parlants han comprès com funcionava el sistema; les confusions, les han creades els (o hauríem de dir «les»?) que s'han inventat aquesta teoria basada en la mentida. Aquesta guia és tan delirant que no es conforma de propugnar sempre el desdoblament, sinó que fins i tot proposa d'evitar els adjectius de doble forma quan han de conocondar en masculí: en comptes de dir «els professors i les professores d'aquesta escola són molt qualificats», convé dir «competents» o fer la frase diferent «els professors i les professores d'aquesta escola són persones molt qualificades» (*Guia*, § 8.5.1b). La qüestió és fugir del masculí!
3. De fet, la fórmula que ha quedat ja constant i estereotipada és *els veïns i veïnes*, *els nins i nines* / *nens i nenes*, construcció deficient —fruit de la mateixa ignorància que ha creat el desdoblament—, perquè dos substantius de gènere diferent coordinats no poden ser precedits d'un sol determinant, sinó que cadascun ha de ser introduït pel determinant que li correspongui: *els veïns i les veïnes*, *els nins i les nines*. És igual per a *els pares i mares*, que hauria de ser *els pares i les mares* des del punt de vista estrictament gramatical; des del punt de vista semàntic, *els pares* tradicionalment ha estat la parella de pare i mare, com ho demostra la recerca a internet de «casa dels pares» (54.900 resultats).

i aquesta anomalia gramatical començà a escampar-se entre els activistes per la igualtat. Segons ells, això era «visibilitzar» les dones, sense adonar-se que, en realitat, desvaloraven el recurs real que la llengua ja tenia per a visibilitzar les dones: l'ús del mal anomenat femení. I dic mal anomenat masculí i mal anomenat femení perquè no té relació directa real amb el sexe; s'haurien

Fer jocs amb la llengua és molt útil quan no tens solucions clares.

d'haver anomenat de qualsevol altra manera: A i B, 1 i 2... Perquè l'única veritat és que quan, per exemple, a uns estatuts de societat, posam «el càrrec de president» mai no hem volgut dir que no hi pugui haver una presidenta; en aqueix context, *president* és morfològicament de gènere dit «masculí», però, en no referir-se a ningú en concret, té un valor ambivalent, perquè el sentit és sempre el mateix, no depèn de la flexió de gènere; és com quan diem «la meva filla estudia de metge», en què *metge* vol dir «persona dedicada a exercir la medicina», i per això podem dir «com a president ha estat elegida la sòcia Antònia X. Y.»; una vegada elegida, ens hi podem referir com «la presidenta A. X. Y.», perquè ja no parlem d'un càrrec en abstracte, sinó d'una persona concreta que exerceix aqueix càrrec. I quan en plural diem *els manifestants*, no especifiquem el sexe de la gent que es manifesta, i donam per suposat que n'hi ha de tots dos; en canvi, quan diem *les manifestants* sí que especifiquem que totes són de sexe femení. Voleu més visibilitat que aquesta? Si parlem de llenguatge «inclusiu» és evident que *els manifestants* és inclusiu —es refereix a (inclou) persones de tots dos sexes— i que *les manifestants* és exclusiu —exclou les persones de sexe masculí—. Els homes no tenen una forma de plural exclusiva; les dones, sí. Per a explicitar en plural que *els manifestants* només eren homes, cal dir-ho a més a més: *els manifestants,*

tots homes. Ho veieu, com partim d'una mentida? Posats a fer demagògia lingüística, els invisibilitzats són els homes: *els veïns* (homes i dones indiscriminats) – *les veïnes* (dones, discriminades, en sentit positiu). El fet, però, és que la mentida va anar agafant aviat més i més circulació social i tot d'una va ser assumida pels partits d'esquerres, els moviments feministes i els sindicats, ben convençuts (?) que practicant aquesta mentida feien la gran revolució... Fer jocs amb la llengua és molt útil quan no tens solucions clares i vàlides per als problemes reals, però el desdoblament sistemàtic i immediat duu a anuncis tan estúpids com aquest: «Millor, junts i juntes. Reordenem la circulació, hi guanyarem tots i totes» (Departament de Mobilitat i Infraestructures. Consell de Mallorca)⁴. Els responsables de l'anunci, cegats per la mania desdobladora, no varen veure que *junts i juntes* vol dir en realitat *separats*: junts els homes, juntes les dones; per tant, separats els uns de les altres... Deuen ser puritans que no volen que homes i dones vagin junts, *talibans* del nostre entorn particular⁵.

La falsa solució del desdoblament (falsa, perquè el problema també era fals) era, però, insuficient per als activistes de la igualtat, i llavors n'hagueren de trobar d'altres, de problemes i de solucions: els noms de professió o activitat, paraules de significat col·lectiu... Ha de ser *cantant* – *cantanta* o basta *cantant, estudiant* – *estudianta* o només *estudiant*? I *gerent* – *gerenta, pacient* – *pacienta, president* – *presidenta, intendent* – *intendenta*...? *Arquitecte* – *arquitecta* o just *arquitecte, enginyer* – *enginyera* o només *enginyer, fiscal* – *fiscala* o basta *fiscal*? S'ha creat sobre això tal confusió, que ja prèviament no saben què és normatiu i què no, i sempre cal consultar-ho al diccionari, que naturalment ofereix sovint solucions desiguals a casos iguals (*estudiant, representant, dibuixant*..., però *ajudant* – *ajudanta*...; *fiscal*, però *general* – *general*; *pacient*, però *president* – *presidenta*). Des del punt de vista històric, els noms

4. Aparegut a l'*AraBalears* el 12-11-2022, p. 35. Sentit també per ràdio.

5. La fixació malaltissa a fer el desdoblament ha duit ja l'Ajuntament de Bunyola a promoure una campanya de castració «de moixos i moixes» (estiu de 2022). Es veu que les moixes també es devien sentir discriminades si només posaven «moixos».

en *-nt*, majoritàriament hereus del participi de present llatí, i en *-al* són ambivalents per als dos gèneres, però com que a la llengua popular hi ha tendència a la concordança, han sorgit els femenins en *-nta* i en *-ala* en els casos més usats, i com que són ben formats segons el sistema es poden donar per bons i acceptar tots els que es vagin creant. Aquests femenins no posen problemes al sistema, sinó que hi són coherents, com ho són *arquitecta* i *enginyera*. Però, una vegada creats i donades per bones les alternatives *estudiant* – *estudianta*, etc., el funcionament és el mateix que per a totes les altres parelles existents de sempre, i si en singular distingim *estudiant* – *estudianta* (quan fan referència a persones concretes singulars, perquè cada persona és o masculina o femenina), en plural només hi ha *estudiants* en general i *estudiantes* en el cas concret que siguin només dones. Per això, normalment hi ha un Sindicat d'Estudiants, i només molt rarament hi haurà un Sindicat d'Estudiantes. La qüestió és molt clara, i només des de la ignorància (inimaginable i sorprenent en un col·lectiu de juristes) es justifica que a Catalunya s'hagin reanomenat alguns col·legis d'advocats com a *Col·legis de l'Advocacia*, oblidant (a posta) que *col·legi* vol dir «societat o corporació de persones de la mateixa professió» (DIEC) i, sent l'advocacia un concepte abstracte referent a la professió de l'advocat, no és possible una corporació d'«Advocacia». Una aberració lingüística consagrada per la ignorància i la demagògia del llenguatge pseudoinclusiu⁶.

La qual ens duu a la qüestió dels col·lectius usats per a evitar la naturalitat del masculí plural: si trobam massa feixuc el desdoblament sistemàtic, per a no dir *els nins* cal dir sempre *els infants*, per a no dir *els professors* cal dir *el professorat*, per a no dir *els alumnes* cal dir *l'alumnat...*, però resulta que ni el professorat ni l'alumnat –castellanismes adoptats, però castellanismes al cap i a la fi– no són plurals, sinó col·lectius («conjunt de

professors o d'alumnes») i només funcionen en segons quines frases: «el professorat fa vaga», però no «tres *professorat han faltat a classe», i llavors, per a evitar el plural genèric, hom recorre al desdoblament i a frases com «tres professors i professores han faltat a classe», però, és clar, si són «tres» no poden ser plural tots dos, perquè o bé hi ha dos professors i una professora o bé són dues professores i un professor, i com que queda massa absurda la construcció s'ha de dir «dos professors i una professora», o, perquè ningú digui que es discrimina la professora posant-la en segon lloc, «una profes-

---

En plural només hi ha
estudiants en general
i estudiantes en el cas
concret que siguin
només dones.

---

sora i dos professors»; es podia dir de manera natural («tres professors han faltat a classe») i s'ha d'acudir a construccions recercades que el parlant normal no fa... Però, a més a més, com que tot això és arbitrari i insegur i els mateixos que ho practiquen no ho fan sempre, si en un moment concret diuen «els professors» ja deixen el dubte si parlen només dels professors homes o també hi inclouen les dones, i ja tenim una comunicació ambigua, poc clara, en què finalment no sabem concretament si parlen dels uns, de les altres o dels uns i de les altres. En un context oral o prou explicitat, aquest embolic pot ser superat per la comprensió de l'oient, però això, en un text jurídic, és delicadíssim, perquè tot allò que s'hi diu ha de ser ben clar, sense ambigüitat⁷. ☹

6. Un error semblant és el de l'Ajuntament de Barcelona, que ha convertit els tinents d'alcalde en tinents d'alcaldia. L'alcaldia és l'ofici o el càrrec d'alcalde, i la tinença d'alcaldia és l'ofici o càrrec de tinent d'alcalde; una cosa és el concepte del càrrec i una altra és la denominació de la persona que té el càrrec. La presidència és exercida pel president (que pot ser presidenta), com l'alcaldia és exercida per l'alcalde (que pot ser alcaldessa), com la tinença d'alcaldia pot ser exercida pel tinent d'alcalde (que pot ser tinenta d'alcalde).

7. En el llenguatge escrit, per a evitar el desdoblament, en castellà i portuguès ha aparegut l'invent de la @: *querid@s amic@s*, *amic@s tod@s*. En català, com que el plural és amb e i també hi ha sovint canvis consonàntics en les grafies dels dos gèneres, aquest invent no funciona; però, si poden, hi posen x: *gràcies a totxs*, *totxs aquellxs*. Les bajanades ridícules no tenen límit en la masculinofòbia.

Més de
2.125.000
carnets

ACENDA
2030

Les biblioteques
municipals també som
**més que
un club**

biblotecavirtual.diba.cat

La Diputació de Barcelona, amb els ajuntaments de la província, gestiona **233 biblioteques i 10 bibliobusos**, per posar a l'abast de tota la ciutadania la cultura, l'educació i el coneixement. Més de **2 milions d'usuaris** ja tenen el seu carnet. Si encara no ets soci, fes-te'n i descobreix tots els avantatges i oportunitats que t'ofereix.

© Ajuntament de Carlet

Ramon Trullenque: compromís, honestedat i servei

Per David Pagès i Cassú

El Dr. Ramon Trullenque Peris (Carlet, 1938) és metge cirurgià i historiador. Fou cap del Servei de Cirurgia de l'Hospital General Universitari de València i, des del 1987 i fins que es jubilà, professor titular de la Universitat de València. Una de les seves publicacions és *Cirurgia abdominal*, el primer tractat d'aquest procediment quirúrgic escrit en català. La seva vida constitueix tota una lliçó d'humanitat, d'ètica i de civisme.

Quins són els principals records de la seva infantesa i adolescència? Hi ha alguna persona que l'influís especialment en aquells anys de formació?

En els anys quaranta, el dia en què acabava el curs, ja tenia allí els germans de ma mare, llauradors tots

dos, per dir-me que l'endemà, de bon matí, passarien a recollir-me per a anar a treballar al camp. Com que no tenia hàbit d'aquest treball, al cap d'una estoneta ja anava quedant-me darrere, fins que em deien: «Si no pots seguir-nos, te'n vas a casa», cosa que feia que vencés el cansament. El germà del meu pare era el meu mestre a l'escola i m'exigia més que als altres. Anys després, quan ja estudiava medicina, li vaig dir: «Fa uns anys te tenia por i... t'odiava, però hui reconec tot el que has fet per mi, t'estic reconegut i te vull.» Finalment vaig tindre la sort de trobar-me amb el que seria el meu mestre en cirurgia, Josep Cano Ivorra, que, entre altres coses, deia: «Sols una bona persona pot ser un bon metge.»

Vostè reivindica la medicina fonamentada no sols en la tècnica i en la ciència sinó també en les relacions humanes entre metges i malalts.

És que per a mi sols això és medicina, perquè la medicina basada en la tècnica equipara el metge amb el mecànic de cotxes. Recentment s'ha descrit una nova síndrome, el VOMIT (*Victims of Medical Imaging Technics*), que recull tots els mals resultats que es poden obtenir quan tractem imatges i no pas malalts, perquè la relació metge-malalt és una relació fonamentalment humana.

Als metges joves, què els recomanaria ?

El que recomanava als meus

alumnes de la Facultat de Medicina: «Entregueu-vos als malalts, perquè, quan més us doneu a ells, majors satisfaccions rebreu.»

També és historiador. En jubilar-se, va tornar a les aules universitàries com a alumne d'història. Devia ser una experiència molt bona...

(*Història de Carlet i Gent del meu poble*). Encara en resten dos, pendents de publicació: *Història del Teatre del Siglo* i *Tot el que la vida m'ha ensenyat*.

Al País Valencià, com l'hem d'anomenar, quan ens hi referim?

Pense que no hi ha altre nom,

«Paciència i treball», una fórmula magnífica que es pot aplicar en molts camps de la vida i que sempre sol donar bons resultats.

Evidentment, per dues raons: primera, perquè vaig poder entrar en un camp (el de les humanitats) que sempre havia enyorat però que fins llavors no havia pogut conrear i, segona, perquè vaig entrar en contacte amb una joventut sana, amb inquietuds, responsable.

Una vocació i uns estudis que han generat diversos llibres de temes històrics. En quins s'ha centrat?

Sí, vaig escriure dos llibres de cirurgia (*Cirurgia abdominal* i *La formación del cirujano*); dos sobre la medicina actual (*L'estat actual de la medicina*, i *Medicina i gènere*); un record del meu avi, farmacèutic (*Fer ciència fa cent anys*) i dos sobre el meu poble

perquè té més de tres segles d'existència i perquè l'actual de Comunitat Valenciana, com diu Emilio Attard mateix, que és el que el va proposar, no deixa de ser una imbecilitat. El País Valencià és la continuació de l'Antic Regne de València, creat com a Regne independent per Jaume I i, posteriorment, integrat dins l'Estat espanyol.

En una entrevista amb motiu de ser nomenat Fill Predilecte de València, Joan Francesc Mira deia: «És un miracle el que queda d'identitat al País Valencià.» Ho comparteix?

No, potser molts valencians no són conscients d'eixa identitat, però hi ha unes característiques psicològi-

ques i socials que ens identifiquen com a tals, malgrat que no les reconeguem.

Vostè va conèixer Joan Fuster. Quina fou la relació que hi tingué?

El que tenia relació amb Fuster era el meu pare, i molts dies se n'anaven tots dos a xerrar a casa seua. El primer dia vaig restar bocabadat, no pels seus coneixements, sinó perquè tenia una posició personal enfront de qualsevol esdeveniment, si bé sempre estava obert a qualsevol altre plantejament, amb mostra evident de tolerància, fins de vegades es ria de si mateix.

Nosaltres els valencians va sortir l'any 1962. Què suposà, al seu entendre, aquell llibre?

Suposà per a uns prendre consciència de la pròpia identitat; per a altres, refermar-se en les seues idees i, per a altres, l'aparició d'un possible enemic que calia silenciar com més aviat millor.

Per a algú que volgués conèixer l'obra de Fuster, quin itinerari bibliogràfic li aconsellaria que fes?

Va ser un autor prolífic, que abraçà diferents camps del coneixement (història, literatura, lingüística, poesia, etc.). En primer lloc *El País Valencià*, per a conèixer la nostra terra; després *Nosaltres els valencians*, per a analitzar els valencians; *Consells, proverbis i insolències* per a conèixer les diferents formes de pensar; *Dicci-*

onari per a ociosos, recopilació del seu pensament; *De viva veu, que* és una mena d'autoretrat del Fuster que jo coneixia de la tertúlia del dilluns o de les converses a casa seua, i, finalment *Sagitari*, la seua darrera obra, que és com un reflex de la seua experiència com a escriptor.

Si amb poques paraules l'hagués de presentar a un grup d'estudiants de l'ESO, com ho faria?

Els diria que va ser un dels més grans intel·lectuals contemporanis, cosa que es justifica no sols per la seua obra escrita i la seua gran formació intel·lectual, sinó perquè tractà problemes transcendents, amb una profunda informació, aportant la seua visió particular i admetent sempre les diferents alternatives, ja que, segons ell, contribuïen a arrodonir els resultats finals.

Vostè ha tingut amistat amb altres valencians ben coneguts, amb alguns dels quals ha exercit com a metge en alguns moments de les seves vides: Vicent Andrés Estellés, Josep Lluís Bausset, Ovidi Montllor, Didín Puig...

Sí, en efecte. Didín era filla d'uns amics del meu pare i, malgrat que vivia a Benimodo, venia molt per casa, fins al punt que sempre he dit que era la meua tercera germana. Jo vaig ser el seu metge, la visitava contínuament, fins que va faltar a més de noranta anys. Estellés, els darrers anys, va viure a Benimodo i, per

mediació de Didín, el vaig tractar en aquell temps. Ovidi es posà malalt quan tornava del Pirineu de rodar la pel·lícula *Furtivos* i es quedà en casa de Didín, que em cridà i vaig anar a veure'l, fins que es va curar. Bausset, per a mi, ha estat molt més que un amic. Quan al meu poble decidiren retre-li homenatge, vingueren a parlar amb mi perquè s'hi negava. Vaig anar a parlar amb ell i el vaig convèncer dient-li que faria jo la presentació i que li prometia no anomenar-lo. Llavors va acceptar la proposta i, quan arribà el moment, vaig fer la presentació «d'un jove amic meu de cent anys».

Com veu el futur del País Valencià?

Difícil i complicat, perquè els aires van en contra de la nostra direcció. Hui, a escala mundial, s'adora el déu Diners; per tant, la globalització i la transformació de l'educació en un medi per a poder guanyar diners poden aconseguir una societat a la qual no preocupe la resta de problemes.

En parlar del conjunt dels territoris de parla catalana, com s'hi refereix? Com li agradaria que qualsevol habitant d'aquests països s'hi referís?

Per a mi, la millor denominació seria la que arreplega tots els trets comuns: Països Catalans, perquè la llengua és el principal factor que ens uneix.

Molta gent està convençuda que les relacions haurien de

ser molt més intenses i fluides...

Si, però com que es tracta d'una unió cultural, cal reconèixer que eixa normalitat exigeix un grau de formació de les diferents poblacions que encara no atensem; aleshores, l'únic camí per a aplegar eixa normalitat passa per l'escola, però una

nions de cirurgians fèiem molts amics, però, quan hui revise les meues amistats, hi trobe una majoria de catalans. Permeteu-me una altra anècdota. A la Facultat de Medicina de València feia classe de cirurgia en valencià. Un dia, una alumna em va fer una pregunta i jo, enfront del seu aspecte físic

l'abast de tothom.

Evidentment, aquest plantejament esdevé bàsic en la meua manera de pensar, perquè sols així, amb una població madura, culta, amb possibilitat de pensar per si mateixa, es podran prendre decisions adequades, sense la influència dels mitjans ni de les propagandes.

Si el que em demana és la meua opinió particular, jo estaria per un estat confederat amb la resta de països i regions de l'Estat espanyol.

El segle d'or de les lletres valencianes correspon a un període històric que abasta gairebé tot el segle xv. Hi ha algun escriptor pel qual tingui una especial preferència?

...Isabel de Villena, amb *Vita Christi*, que és com un principi de feminisme.

escola que ensenyi els alumnes a pensar per si mateixos i no a acumular coneixements. Ara bé, si el que em demana és la meua opinió particular, jo estaria per un estat confederat amb la resta de països i regions de l'Estat espanyol. Vaig fer una estada a Suïssa, durant la meua formació, i crec que pot ser un bon exemple de convivència social, on cadascú parla el seu idioma i tots participen en les decisions generals.

Entre altres obres, és autor del primer manual de cirurgia abdominal en català. El millor que pot passar a una llengua és que sigui útil, necessària i que transmeti que és perfectament apta i vàlida per a qualsevol camp del saber...

Evidentment. De fet, en les reu-

i un accent discretament estrany, li vaig preguntar: «Tu d'on eres?» I contestà: «De Munic, havia de vindre a València a fer l'Erasmus i vaig decidir aprendre català.»

Què els diria, als joves i als nouvinguts, perquè usessin el valencià?

Als joves metges els diria que no és possible fer la bona medicina que jo propose sense parlar valencià. Perquè hi ha paraules que poden dur a l'error; per exemple, *agonia*, per a nosaltres significa «ganes de vomitar, nàusees», mentre que entre els castellans significa «dificultat per a respirar» i «estat previ a la mort».

Sempre que li és possible reivindica la importància que té l'educació, en totes les etapes i posant-la a

Hi pensa, en la mort? Com l'afrota: amb curiositat, esperança, temença...?

Per descomptat; no diàriament, però cada dia més. Respecte al que sent, no és temença..., potser curiositat, si bé pense que el més probable és que amb ella s'acabe tot.

Amb quines paraules li agradaria acabar aquesta entrevista?

El futur de la humanitat dependrà del grau de maduresa de la població general, que sempre buscarà allò millor per a tots i tindrà millors objectius que si sols són uns pocs els que manen i decideixen. Tenim tan sols vint segles d'història i cal tindre paciència, però no podem deixar de treballar cap a eixa meta. ☺

El món no s'atura, nosaltres tampoc.

sempre
endavant

Cada dia decidim el nostre futur. El d'un país més lliure, més just, més verd i més pròsper. Un país on ningú no es quedi enrere.

Generalitat
de Catalunya

Agafem-nos-el bé
però prenguem-nos-ho
amb filosofia

Per Oriol Ponsatí-Murlà

Universitat de Girona

En el lloable esforç de guiar les nostres plomes pel rec-te camí de la catalana llengua, el *Diccionari* de l'Institut d'Estudis Catalans (DIEC2) fa, de tant en tant, alguna relliscada. Ni més ni menys, no cal dir-ho, que qualsevol altre diccionari i, per tant, ja d'entrada, val més que ens ho prenguem amb filosofia.

Segons el criteri del DIEC2, en la darrera frase s'utilitza de manera normativament impròpia el verb *prendre*. El nostre diccionari preveu set accepcions transitives d'aquest verb i tres d'intransitives, la darrera de les quals, dividida en dues subaccepcions, és l'única que té valor pronominal: «Un líquid, solidificar-se, espes-sir-se per refredament» (11.1) i «La sang, la llet, coagular-se» (11.2). Totes dues subaccepcions provenen, de manera gairebé literal, del *Diccionari general de la llengua catalana* de Pompeu Fabra; només que, per a Fabra, la segona subaccepció constituïa, més aviat, un simple exemple de la primera, car *coagular-se* (la sang, la llet) no sembla pas que vulgui dir res diferent de *solidificar-se* o *espessir-se* (un líquid) per refredament. Però això, ara, tant és. La qüestió que aquí ens interessa és que, per descomptat, quan més amunt dèiem *val més que ens ho prenguem amb filosofia* no estàvem pas parlant de coàguls, de llet ni de sang, sinó de prendre —és a dir, acceptar, rebre, acollir, fins i tot entomar— les coses d'una determinada manera: amb filosofia. L'accepció a la qual ens hem de remetre, per tant, no és l'onzena sinó la tercera, que no és pas pronominal sinó transitiva: «Acceptar. *Pren el que et donen. Cal prendre les coses tal com són. Ell pren el seu mal amb paciència. Prendre a bé, a mal. Prendre bé, malament. Prendre de grat una cosa.*» L'accepció sencera, en aquest cas sí, de manera literal, prové de Fabra. Diccionari en mà, doncs, hauríem hagut d'escriure *val més que ho prenguem amb filosofia* i no pas *val més que ens ho prenguem amb filosofia*.

No costa gaire d'endevinar per quin motiu mestre Fabra va excloure l'opció pronominal: *prendre's les coses així o aixà* té tot l'aire de ser un calc de *tomarse las cosas de una u otra forma*. Així, de la mateixa manera que els qui enraonen en castellà *se toman un café*, mentre que

els catalans no *ens el prenem* pas, sinó que *el prenem* (4a accepció), igualment no *ens prenem* les coses de cap manera sinó que *les prenem* com bonament podem. Ara bé, realment són equiparables en la seva manca de genuïnitat, *prendre's* («acceptar»; 3a accepció) i *prendre's* («ingerir»; 4a accepció)? O bé, en aquest cas, una opció que seria clarament poc idiomàtica n'està arrossegant una altra que sí que ho és, per simple convergència de totes dues en un mateix verb castellà?

Tinguem present, en primer lloc, que, més enllà de l'ús pronominal (amb el sentit de «coagular-se») que ja hem vist més amunt, el verb *prendre's*, en català, ha incorporat històricament el clític amb molta naturalitat i profusió. El cas més clar és el que reflecteix el sentit de *començar a o posar-se a*. N'hi ha prou d'obrir el *Tirant*, i hi trobarem «se pres a fer resposta a la letra que lo rey d'armes li havia portada» (I, 230), «se pres a dir» (II, 259), «se pres se a dir ses ores» (II, 370), «mija hora ans del sol post prengueren-se a ballar» (III, 43), «tots se prengueren a riure» (IV, 108), etc., sempre amb un complement verbal en infinitiu. El català ha perdut aquesta variant que el francès, per exemple,

---

Ens sembla revelador que
el mestre Jané proposi
«prendre's la llibertat»
com a sinònim d'allerar-se.

---

conserva encara avui amb perfecta naturalitat: *je me pris à pleurer*. Com també ha perdut la variant pronominal seguida de preposició *a* i complement nominal, que tenia un sentit equivalent al mateix verb quan l'utilitzem sense pronom i amb valor transitiu: «Que negú no's presés a armes» (Jaume I, *Crònica*, 415), «aquells que les sentiren van-se pendre a rem» (Ramon Muntaner, *Crònica*, 82). És clar que cap d'aquests dos usos del verb *prendre's* no equival a *acceptar*. Simplement,

ens mostren com el verb ha tingut, històricament, un comportament pronominal perfectament genuí i molt menys restringit del que té actualment.

Tornem a l'ús que ens interessa. Des d'un punt de vista pragmàtic, la proscripció de la versió pronominal de *prendre* que correspondria a la tercera acceptió del DIEC2 representa un problema: deixant ara al marge si és o no una opció genuïna, la immensa majoria dels parlants perfectament competents de la llengua no *prenen la vida amb filosofia*, sinó que *se la prenen amb filosofia*. Aquest conjunt de parlants inclou, naturalment, els membres de la Secció Filològica de l'Institut d'Estudis Catalans, especialment quan redacten els exemples continguts en el nostre diccionari normatiu. Així, la veu *filosofia* inclou una acceptió (3a) que és definida d'aquesta manera: «Saviesa de qui sap suportar les vicissituds de la vida.» La definició és de Fabra. Però l'enginyer de la nostra llengua —molt cautament— es va abstenir d'il·lustrar la definició amb cap exemple. El DIEC2, en canvi, hi afegeix l'exemple que el lector ja s'està imaginant. Efectivament: «*Prendre's la vida amb filosofia.*» Ais i uis. La relliscada és òbvia. L'exemple proposat no s'avé amb cap de les accepcions previstes en l'article *prendre*. És, però, l'exemple, el que constitueix la relliscada? O, més aviat, l'exemple ens fa veure que seria ben sensat i lògic incloure l'acceptió pronominal també a l'entrada *prendre*? Som més aviat d'aquest segon parer. I ho som per la mateixa raó que tant Fabra com el DIEC2 incorporen tant el transitiu *agafar* («*Agafar les coses pel bon costat. Agafar les coses tal com són. Agafar-ho malament, bé, amb entusiasme*», acceptió 8.2), com el pronominal *agafar-se*: («*Agafar-s'ho de broma, a la valenta*», acceptió 8.3). No sembla pas que els exemples que contenen cadascuna d'aquestes dues subaccepcions ens estiguin revelant cap diferència significativa: puc *agafar-ho bé* o puc *agafar-m'ho de broma*, i no sembla pas que estigui agafant-ho ni agafant-m'ho diferent en un i altre cas. No sembla que hi hagi d'haver, de fet, cap impediment, fins i tot, per a intercanviar els dos exemples: si puc *agafar-ho bé*, també dec poder

agafar-m'ho bé, i si puc *agafar-m'ho de broma* també dec poder *agafar-ho de broma*.

Quin sentit té, doncs, que puguem *agafar-ho bé* i *agafar-nos-ho bé* però en canvi només puguem *prendre-ho bé* però no puguem *prendre'ns-ho bé*? Si el sentit de la restricció era la convergència en el *tomar* castellà, no és pas més lluny de *tomar*, *agafar* que *prendre*. És cert que *agafar-se* ha mantingut un ús pronominal més extens que no pas *prendre's*. *Ens agafem* per no caure; *ens agafem* a la barana; *se'ns agafa* l'arròs. Encara que aquests usos no tinguin semànticament res a veure amb *acceptar*, podria ser que la freqüència amb què utilitzem *agafar-se* ens suscités una impressió de més genuïtat que no pas *prendre's*. No passaria, però, d'una mera il·lusió psicològica, sense cap fonament ni justificació de caràcter lingüístic. Diríem, fins i tot, que l'ús menys sovintejat de *prendre's* té la virtut, davant d'*agafar-se*, d'estalviar-nos ambigüïtats. Sortosament, el context es cuidarà d'aclarir-nos si, quan algú ens diu «*agafa-te'l bé*», ens està recomanant que ens prenguem amb bon humor un acudit o bé ens està advertint de la necessitat de mantenir ben fermat el nostre membre viril. Sant Context s'estalviaria la seva intercessió, en un cas com aquest, si la recomanació hagués estat: «*pren-t'ho (o pren-te'l) bé*».

Acabem amb dos apunts. Primer. Malgrat un ús espontani del tot estès i consolidat, ara com ara, de les 39 accepcions que la RAE preveu per al verb *tomar*, no n'hi ha cap que correspongui a l'opció pronominal en el sentit que aquí ens interessa. Sí, en canvi, que accepta el transitiu «*tomar a broma una cosa*» (acceptió 12). Per tant, des d'un punt de vista normatiu, la inclusió de *prendre's* en el DIEC2 no suposaria pas un calc del seu homòleg espanyol. I segon. De la mateixa manera que ens sembla significatiu que ningú, fins avui, hagi fet escarafalls perquè el DIEC2 contingui l'exemple «*prendre's la vida amb filosofia*», ens sembla igualment revelador que el mestre Jané proposi «*prendre's la llibertat*» com a sinònim d'*allerar-se* (*Diccionari de sinònims*, s. v. «*allerar-se*»). Si ens podem *prendre* la llibertat, doncs, *agafem-nos-la bé* i, per tant, també, *prenguem-nos-ho amb filosofia*. ☺

Introducció a la secció Ludollengua

33

Amb aquesta nova secció, volem demostrar que també podem jugar i divertir-nos amb el lèxic si volem enriquir-lo.

L'encetem amb el gramàtic, traductor i escriptor Albert

Jané, que sap fer ballar els mots amb gràcia i desimboltura i ens ha obsequiat amb els dibuixos de collita pròpia que hi aniran sortint. L'espai és obert a les aportacions que hi vulgueu fer.

El plaer de compartir

Trias Galetes - Biscuits, S.A.

Ctra. de Sils, 36
17430 Santa Coloma de Farners
Tel. 972 84 12 13
www.trias.cat

Trieu i remeneu A

Proveu les múltiples combinacions que es poden fer aquí

Per Albert Jané
Institut d'Estudis Catalans

Uns astronautes	bel·licosos	juguen a cartes	en circumstàncies misterioses.
Uns espeleòlegs	extragalàctics	beuen vi ranci	al celler de Can Sobregrau.
Uns sàtirs	ambulants	mengen castanyes torrades	a l'ombra d'un taronger florit.
Uns espiritistes	sifítics	fan hores extraordinàries	durant les vacances de Nadal.
Uns pedagogs	estrambòtics	escriuen a màquina	quan s'acosta el capvespre.
Uns sabaters	anacrònics	fan ocells de paper	sense preocupar-se de res més.
Uns versaires	espontanis	treuen la pols	esperant que pari de ploure.
Uns ectoplasmes	desesperats	es raspallen les dents	amb cara de pomes agres.
Uns arxivers	ortodoxos	miren com plou	mentre xisclen les orenetes.
Uns secretaris	subalterns	toquen la trompeta	a la font de can Moragues.
Uns gramàtics	sediciosos	pelen patates	a la vora voreta del riu.
Uns escombriaires	irreflexius	fan punta al llapis	el diumenge abans de Festa Major.
Uns hidròlegs	incontrolats	trien el gra de la palla	pensant en les musaranyes.
Uns violinistes	indecisos	llegeixen el diari	a la claror d'un llum de ganxo.
Uns timoners	arrauxats	es fan el nus de la corbata	a primeres hores del matí.
Uns decoradors	insolvents	pesen figues	quan la lluna fa el ple.
Uns traductors	malvinguts	toquen el timbal	a la baixada de l'Estació.
Uns caçadors	artrítics	revisen proves	amb la finestra oberta de bat a bat.
Uns flabiolaires	atrabiliaris	somriuen d'esma	quan la mestressa els ho diu.
Uns hermeneutes	sectaris	passen la maroma	amb una discreció absoluta.
Uns terrissaires	fosforescents	treuen faves d'olla	d'amagat del senyor bisbe.
Uns escafandriers	indolents	xerren pels descosits	quan el maig somriu.
Uns torsimanys	extracomunitaris	fan càlculs numèrics	sense ànim de lucre.
Uns hortolans	penedit	s'esbraven de valent	contra mestral i tramuntana.
Uns oftalmòlegs	indocumentats	critiquen el govern	sense pensar en el demà.

Trieu i remeneu B

Proveu les múltiples combinacions que es poden fer aquí

Unes marmanyeres	pretensioses	prenen el te	quan el sol se'n va a la posta.
Unes secretàries	indulgents	es pinten les ungles	sense el permís de l'ordinari.
Unes masoveres	seductores	aguanten l'espelma	escoltant la cançó del violí.
Unes cortesanes	psicodèliques	badallen de son	a l'entrada mateix de la foradada.
Unes sastresses	ultranceres	recorden temps passats	mirant els trens que passen.
Unes bugaderes	sinuoses	somien despertes	amb un aire de tant se me'n dona.
Unes cotillaires	cançoneres	diuen embarbussaments	fent veure que no hi són.
Unes dansarines	arcaïtzants	s'escuren les dents	mentre no para de ploure.
Unes perfumistes	sentimentals	reciten salms antics	entre draps i ferro vell.
Unes peixateres	inconformistes	tremolen de fred	sense esma de fer gran cosa.
Unes bruixes	transgressores	maten el temps	a l'indret més clos de la llar.
Unes metgesses	dissinòrniques	s'estiren els cabells	sense solta ni volta.
Unes abadesses	angelicals	llegeixen versos nous	cada dia de precepte.
Unes majordones	cleptòmanes	es miren al mirall	davant la casa de la Vila.
Unes pitonisses	suburbials	passen el rosari	sense fer cas de la gent.
Unes amazones	ufanoses	es planyen dels nous temps	darrere un roser florit.
Unes sirenes	autosuficients	planten la bandera	malgrat els temps adversos.
Unes fetillers	hipocondríiques	ensaquen avellanes	sense haver-se vacunat.
Unes carnisseres	dissidents	remouen calaixeres	quan bufa la marinada.
Unes diablesses	rocambolesques	precluen el futur	quan l'abril foragita el marçot.
Unes espiritistes	sagristanesques	cacem mosques	amb devota circumspecció.
Unes professores	hipertenses	s'enfilen per la paret	prescindint del sentit de la paraula.
Unes diputades	provisionals	fan petar l'ase	quan els gossos borden furiosos.
Unes porteres	numeràries	critiquen els marits	sense encomanar-se a ningú.
Unes valquiries	exòtiques	trien llentilles	d'esquena a la realitat del moment.

Una forma verbal normativament desconsiderada (i III)

Per Josep Ruaix i Vinyet

ser o ésser

• **Som-hi** tots dos i no massa de pressa (d'una cançó popular; cf. A. Jané, art. dins *Avui*, 16-10-1983).

• **Som-hi?** i **Som-hi!** (expressions habituals).

Però cal reconèixer que en altres contextos és més habitual la forma *siguem*. Exs: *Au, siguem-hi* (Guimerà, OC 1, p. 776) / *Siguem-hi tots, a la reunió* (sentit a dir).

seure i compostos: asseure(s)

• *I bé, seiem-hi* (Guimerà, OC 1, p. 339) / **Seiem-hi** ara (ib., p. 541).

• **Seiem-hi**, doncs —digué el moliner torcint la cara amb mitja riulla de guineu, com qui ja es menja la partida (M. Vayreda, *La punyalada*, p. 96).

• —Veu? D'aquí ho veurem molt bé. **Seiem** aquí fora (S. Rusiñol, OC 1, p. 510) / —Seguin, que aquí hi ha abundància de cadires. —**Seiem-hi** (ib., p. 568) / **Seiem** aquí, Rupit? (ib., p. 621) / —No tingui por, que no tardaran. —Doncs **seiem-hi**, i que vagin venint (ib., p. 640) / Doncs... **seiem!** (ib., p. 739).

• **Seiem-hi** a contemplar: la terra és bella / i la flaire del bosc és sanitosa (P. Coromines, OC, p. 1307).

• Com és d'horeta, si voleu reposar una estona, us faré companyia. —Ben enginyat, a fe!... Dòs, **seiem-hi** ... (V. Català, OC, p. 459) / —Veuràs —féu el Pare Benet—: **seiem-hi** una estoneta, que ningú ens farà pagar res (ib., p. 975).

• **Seiem-hi**, doncs? (J. Pous i Pagès, *Teatre selecte*, p. 90).

• Va, xics, que ja a la taula ningú calla, / **seiem-hi**

tots a sota del cel blau; / que es coven els calçots dins la senalla, / i es fa sentir la gana, com escau. [...] Mengem, bevem, riem, que ens afaçaga / de fer aquesta orgia; és març marçot, / i sense perdre el seny hem de fer el plaga / que prou ens vagarà de jeure al clot (P. Català i Pic, *La calçotada*, any 1951; noteu que també hi figuren els imperatius *bevem* i *riem*).

• *Tot d'una, en Vilalta es deixà caure assegut a la cuneta. —No puc més —va dir—, els ulls em fan pampallugues, les cames no m'aguanten... Vosaltres, si voleu... —En tot cas la dimissió la presentem tots plegats —va dir en Massana—. **Seiem-hi**—. Vam seure fent servir de respatller el marge de la cuneta* (X. Benguerel, *Els vençuts*, p. 177-178) / —*Seieu-hi —va dir—, però feu com jo, creieu-me, arronseu les cames i que la barba us toqui els genolls. Veieu? No s'ocupa tant espai i et pots acomodar més bé la roba. —Tens raó. Saps? **Seiem** més acostats l'un de l'altre... Així, en forma de pinya* (ib., p. 190).

• *Au, seiem una mica!* (sentit a dir a la nostra mare, 21-2-1990) / **Seiem** (sentit a dir sovint; observem que la forma alternativa, *seguem*, té l'inconvenient de confondre's amb l'imperatiu del v. *segar*; cf. nota 5 núm. 120).

• **Seiem** i mireu, s'aixeca el teló! (*Cavall Fort*, núm. 893, oct. 1999, p. 30).

• **Seiem-hi!** (T. d'Arenys, *El quadern d'Agnès Solà*, p. 152).

• **Asseiem-nos** a l'ombreta, / trenarem fulles i flors (Verdaguer, *Idil·lis i cants místics*, ed. Garolera, p. 63).

• **Asseiem-lo** a la trona, que és l'hora de dinar (Badia-Casellas-Marquet, *Resolguem dubtes*, p. 38; exemple, que els autors consideren correcte, d'ús del verb *asseure*; en canvi, en el títol del llibre diuen, amb raó, *resolguem*, forma velaritzada, perquè, en aquest cas, la forma *resolem* es confondria amb el valor del pres. d'ind.).

sostenir (vegeu *tenir*)

subscriure (vegeu *escriure*)

suspendre

• —*Suspenem la trobada?* —Sí, **suspenem-la** (diàleg imaginat per nosaltres, 9-5-2019).

tenir: només en alguns compostos, com *abstenir-se*, *atenir-se*, *captenir-se*, *entretenir(-se)*, *mantenir(-se)*, *retenir*, *sostenir*, etc.

• *En castellà hi ha la locució deixar correr [...] que té un significat semblant a la catalana deixar estar. Vist això, **abstenim-nos** de substituir deixar estar pel foraster «deixar córrer»* (J. Vallcorba i Rocosa, art. dins *Llengua Nacional*, núm. 51, II trimestre 2005).

• *I quan vingui un altre juny, **abstenim-nos*** (S. Alzamora, art. dins *Avui*, 19-6-2006).

• **Atenim-nos** a això, *caminem segurs per aquesta via* (llegit en una traducció de la col·lecció Clàssics del Cristianisme).

• *Que vénen les bones? Prenem-les tal com vinguin. Que hi ha talls i abundor? Fem-hi els honors deguts. Que la cosa magreja? Doncs, **captenim-nos** amb la mateixa bona cara que si ens trobéssim en un banquet suculent* (J. Santamaria, *Visions de Catalunya (Cat. Vella - La Muntanya)*, p. 68; noteu que també hi surt la forma d'imperatiu *prenem*).

• *He pensat: **entretenim-los** una mica, aquests gossos, perquè no es trobin amb aquell altre* (expressió nostra, 13-9-1997).

• *... enfortim el valencià, **recolzem-nos** en la koiné clàssica, **defensem** el valencià usual, **indefensable** amb grafies bàrbares com *vixcut*, *naixcut*, *creixca*, etc.; **mantenim** la unitat de la llengua dels clàssics*

(J. Giner, *Obra filològica*, p. 471).

• *Així, doncs, pleguem el vestit de tal manera que la «taca» romanguí amagadeta l per «al bon nom total» de la susdita peça de roba, **mantenim-la**, ben conduïda a l'armari dels records bonics i en el penjador que li pertoca, però sense airejar-la massa perquè la seva amable dignitat no en valgui de menys!* (R. Vidal i Pietx, *Memòries d'un vell infant incorregible*, recull 8è, p. 69).

• *Equiparats amb aquestes armes, **mantenim-nos** fermes en el combat contra l'adversari ...* (C. Pifarré, *Literatura cristiana antiga*, p. 213).

• *Hi havia qui deia: «Bé, d'acord, fem-ho en català, però **mantenim** el llatí per a algunes coses»* (*Avui*, 21-4-2009, entrevista a Modest Prats).

• *Seguim-ne i **retenim-ne** la rèplica...* (d'un llibre editat a Vilafranca del Penedès, any 1999).

• *La virtut null temps fonch flach eximpli. Açota'ns e naffra'ns la fortuna: **sostenim-o!*** (A. Canals, *Scipiò e Aníbal*, ENC, p. 109; exemple del segle XIV-XV en què es veu com la forma no velaritzada és la tradicional).

transcriure (vegeu *escriure*)

treure o *traure* i compostos: *extreure* o *extraure*, etc.

• *Al blasfemar fem guerra, / en nom de Déu etern; / **traiem** de nostra terra / la llengua de l'infern!* (Verdaguer, OC, p. 229).

• **Traiem-lo!** (Guimerà, OC 1, p. 873) / *Enllà el jueu!*

• **Traiem-lo!** (ib., p. 1050).

• **Traiem** aquesta pertorbadora! (S. Rusiñol, OC 1, p. 653) / **Traiem** aquesta fera de casa! (ib., p. 692-693).

• *Potser encara hi ha les claus al pany. **Traiem-les*** (sentit a dir a la nostra mare, 9-10-1992; també, altres vegades, *traiem-ho* i *traiem-la?*) / *Vaig dir: **Traiem-lo** d'aquí* (expressió sentida a un home de Mojà, agost de 1993) / **Traiem** primer això! **Traiem** noses! (frases sentides a dir).

• *De pressa! **Traiem** tot això d'aquí i anem a amagar-nos* (d'una historieta il·lustrada de Picanyol).

• *Us donarem treball, pau i concòrdia, / un entorn de justícia i benestar; / **treiem** [sic] del nostre poble tanta escòria / per crear un món més just i humà* (A.

Canals i Enrich, *Un bri de llum*, p. 48).

- ... **traïem-nos** la carota, *diguem-nos la veritat* ... (Isabel-Clara Simó, art. dins *Avui*, 16-2-2003).

- **Traïem-nos** el temor de la mort i pensem en la immortalitat (*Litúrgia de les hores*, IV, p. 490).

- **Traïem-lo** d'allà (J. Estrada, art. dins *Regió7*, 19-3-2017).

- Finalment assenyaem un document important ... **Extraïem-ne** alguns fragments (Lluís Marquet, art. dins *Llengua Nacional*, núm. 3).

De fet, en aquests verbs, la forma velaritzada de la persona 4 de l'imperatiu és molt rara, potser per la possible confusió amb el v. *tragar*, admès pel DCVB.

valer

- **Valem-nos** de tots els recursos (CC/2, p. 176).

vendre

- Dons, no li llogam lo procés; / **venam-lo** an els mercaders / y no materem nostras carns, / de lo que ja, trist, atant planch (*Teatre bíblic*, ENC, p. 136; text del s. xvi en què es veu la forma etimològica no velaritzada).

- Aleshores Judà va dir als seus germans: –Què en traurem de matar el nostre germà i d'encobrir la seva sang? **Venem-lo** als ismaelites, però no li posem la mà al damunt, que al capdavant és germà nostre, de la nostra pròpia sang (trad. de Gn 37,26-27 segons el leccionari litúrgic oficial, cf. *Leccionari ferial II*, Barcelona 1973, p. 43, o bé *Missal ferial*, B. 1986, p. 178; també ho fa així la BCI¹²).

venir

- I vàrem dir: **Venim-hi? Venim-hi.** I ja hi som (sentit a dir a una nostra cosina a Moia, 19-5-1987) / – Quedem's-hi, en aquest «self-service»! –No. –Doncs **venim-hi** a sopar! –Prou (diàleg entre dues persones de Moia, 22-5-1987).

Ja hem dit que fan excepció el v. *viure* i compostos (*reviure*, etc.). Ara bé, encara que la forma tradicional

sigui amb l'infix *squ*, per analogia amb les formes no velaritzades que hem anat veient i potser també perquè el sufix esmentat sona una mica arcaic (així les formes *cresqués*, etc. es van substituint per *creixés*, etc.), modernament s'han usat també, per a la 1ª persona del plural de l'imperatiu, formes preses de l'indicatiu. Creiem que aquest ús s'ha de tolerar. Exemples:

- **Vivim-la**, la nit, / que és curta i somniosa (S. Rusiñol, OC 1, p. 461; la forma tradicional és *visquem*) / Carmeta, esborra el passat, i **vivim** plegats! (*ib.*, p. 796).

- Doncs fem com ell mana, **vivim** com ell viu: / als ulls la clarícia, i al cor el caliu, / ben viu!» (J. Miracle, *Llibre de la sardana*, p. 199).

- **Vivim-lo** (sentit a dir al poeta Climent Forner, 10-5-1999).

- Veniu, **revivim** la nostra fe, que pot haver quedat esmorteïda pel pas del temps. Veniu, **revivim** la nostra esperança, que ens fa estar oberts al do de Déu i a rebre la seva gràcia. Veniu, **revivim** la nostra caritat, feta d'amor sincer a Déu i als germans, amb actitud agraïda (*Full Diocesà de Vic-Solsona*, 3-5-2009; la forma tradicional, en tots tres casos, és *revisquem*).

Conclusió

Caldria rectificar els paradigmes verbals indicant que la 1ª persona del plural de l'imperatiu (o persona 4 segons la GIEC) d'una sèrie de verbs de radical velaritzat pot formar-se o bé amb la forma corresponent del present de subjuntiu (seguint així la regla general i a semblança del que fa el castellà) o bé, encara millor, amb la del present d'indicatiu (seguint un ús tradicional i a semblança del que fa el francès¹³). Per analogia, això també s'hauria de tolerar amb el v. *viure* i compostos. ☺

Nota de l'edició: A fi de respectar el treball sencer de l'autor, les notes al peu de la pàgina segueixen la numeració de la part (II), publicada en el número 121.

12. O sigui La Bíblia. Traducció interconfessional, coneguda com a Bíblia Catalana Interconfessional, B. 1993.

13. Pel que fa l'italià, ja hem vist que, si bé teòricament pren tal forma del subjuntiu, aquesta coincideix amb la de l'indicatiu.

Serrells del 2022

Associació Llengua Nacional

39

Autoritats, guardonats i membres de l'Associació en l'acte del V Premi Llengua Nacional (23.12.2022)

Com indicàvem en el número anterior, informem de les activitats del darrer trimestre del 2022 pendents de relatar per no haver-se produït encara en tancar aquella edició.

El V Premi Llengua Nacional, al qual es van presentar quinze candidats, lliurat el 23 de novembre a l'Auditori Culler i Fabra del Centre Sant Pere 1892, de Barcelona, va ser per a Catalannets, una associació sense ànim de lucre que treballa per normalitzar l'ús de la llengua catalana a les xarxes socials, amb un projecte de

contingut audiovisual anomenat *Easy Catalan*. Així mateix, Viasona, amb el seu projecte, inèdit a la xarxa, d'indexar artistes i grups que des de 1960 han cantat en català, com també els discos editats i les cançons compostes en la nostra llengua, va merèixer la Menció Especial per l'escassa diferència de puntuació obtinguda respecte al guanyador. Podeu trobar tota la informació de l'acte a www.llenguanacional.cat/catalannets-guanya-el-v-premi-llengua-nacional-mencio-especial-per-a-viasona.

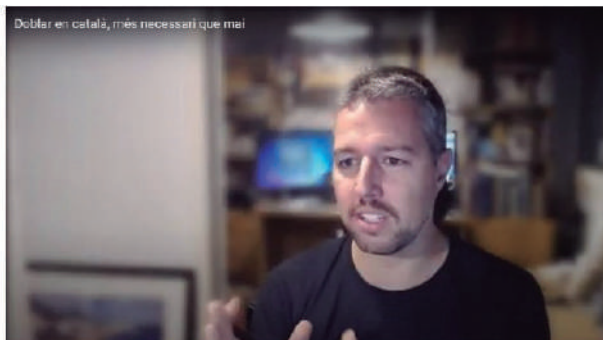
Maria Cucurull, Eva Culleré i Arnau Colominas presentant el núm. 120 a Andorra la Vella (29.11.2022)

El 29 de novembre ens obriem pas al Principat d'Andorra amb la presentació de l'Associació i de la revista, aprofitant la publicació del número 120, Especial Joan Fuster. L'acte, conduït pel periodista Arnau Colominas i presentat per la nostra representant a Andorra Maria

Cucurull, amb la intervenció de la professora de català del Govern andorrà Eva Culleré, va tenir lloc a la Llibreria La Trenca, on ja es pot adquirir la nostra revista. Més informació a www.llenguanacional.cat/presentacio-del-numero-120-especial-joan-fuster-a-andorra-la-vella.

Masumi Mutsuda

@DoblatgeCatala

Màriam Serrà

Taula rodona sobre el doblatge en català (14.12.2022)

La taula rodona del cicle «Parlem-ne!», celebrada el 14 de desembre amb el títol «Doblar en català, més necessari que mai», comptà amb la participació de Masumi Mutsuda, l'actor de doblatge que ha posat veu a Harry Potter, entre molts altres personatges famosos, el qual insistí en la «màgia» del seu ofici, i del reivindicatiu

Miquel de Doblatge en Català (@DoblatgeCatala). Aquesta activitat, moderada per Màriam Serrà, ha tingut un gran ressò a les xarxes socials per la frescor amb què fou tractada i el dinamisme mostrat pels ponents. La informació més completa és a www.llenguanacional.cat/doblar-en-catala-mes-necessari-que-mai-2.

Pel que fa al primer trimestre del 2023, el dia 20 de febrer vam assistir al lliurament dels X Premis Martí Gasull i Roig, celebrats enguany al magnífic espai del Palau de la Música Catalana. Aquesta edició tornava a tenir un sentit emotiu per a Llengua Nacional, ja que el Premi Especial del Jurat va recaure en la nostra sòcia i col·laboradora Blanca Serra i Puig, a la qual felicitem de tot cor. I diem que «tornava a tenir» perquè no és la primera vegada que aquesta distinció s'atorga a membres destacats de la nostra entitat: en la IV edició (2017) s'afegí als guardons el Premi Especial del Jurat, que estrenà Albert Jané i Riera, membre de la Junta de Govern de l'Associació i del Consell Assessor de la revista; en la

V edició (2018) va merèixer el mateix reconeixement el nostre company del Consell Assessor Josep Ruaix i Vinyet, i en la IX edició el van concedir a Joaquim Arenas i Sampera, també soci i col·laborador nostre. Ens podem sentir ben orgullosos, doncs, de comptar en la nostra associació amb figures tan insignes i, a més, reconegudes públicament per la seva tasca en favor de la llengua.

I el dia 8 de març tenia lloc a l'Auditori Culler i Fabra (Barcelona), com ja és habitual, l'assemblea general ordinària, en la qual s'informava els socis de la marxa de l'entitat durant l'exercici corresponent al 2022 i dels projectes per al 2023, amb la novetat del nou disseny de la revista. ✨

La revista: moltes cares i un sol objectiu

Per Màriam Serrà

En aquest número de renovació de la imatge de la revista, volem fer un reconeixement a l'esforç i la tenacitat de tots els qui han fet possible la nostra publicació durant trenta-dos anys, sobretot dels qui la van editar per primera vegada l'octubre de 1991. Tenia un format senzill quant al disseny, la maquetació i la impressió, a la manera de butlletí, sense una posterior regularitat en la data de publicació. Ara bé, oferia un contingut de gran qualitat i comptava amb la col·laboració d'artistes de prestigi de l'època, característiques essencials que s'han mantingut fins avui.

A partir del número 17 (novembre de 1996), adquireix l'aspecte de revista –canvien el disseny de la portada i de l'interior– i la publicació passa a tenir una regularitat trimestral. A la capçalera s'hi afegeix una tira amb les quatre barres.

Del 26 endavant (primavera de 1999), ja no hi figura el mes d'edició sinó l'estació de l'any. Això permet un marge de publicació i recepció de la revista dins el trimestre corresponent, sense la pressió que surti en un mes concret.

El número 35 (estiu del 2001) torna a canviar l'aparència de la portada: varia la tipografia de la capçalera i s'hi s'afegeix la imatge que el dibuixant Toni Donada fa expressament per a Llengua Nacional (una cara que treu la llengua), les quatre barres adquireixen la forma d'escut i, al marge de la imatge de la portada, hi figura

el títol d'alguns articles destacats.

En el número 38 (primavera del 2002) ja desapareixen les imatges de la llengua i la senyera, i les lletres de la capçalera s'engrandeixen.

A partir del número 46 (I trimestre del 2004) ja no s'identifica la data d'edició per estacions sinó per trimestres, amb l'ordinal expressat amb xifres romanes.

Del 54 (I trimestre del 2006) al 60 (III trimestre del 2007), torna a variar la tipografia de la capçalera, amb alguna vacil·lació encara, i el 61 recupera l'anterior.

Des del 65 (4t trimestre del 2008) i fins al número actual, els trimestres ja s'indiquen amb l'abreviatura dels nombres ordinals.

Els números 68 (3r trimestre del 2009) i 69 (4t trimestre del 2002) ometen la franja de la capçalera i mostren tipografies diferents en el nom de la revista, per a continuar en els números següents amb canvis constants, fins a arribar al 71 (2n trimestre 2010), que incorpora el nou logotip de l'Associació: les quatre barres i la silueta dels Països Catalans. També des del 68 desapareix la relació d'articles destacats.

A partir del 71, franges i tipografia aniran variant, fins al número 106 (1r trimestre del 2019), quan la *o* de *Nacional* esdevé el llaç groc que reclama l'alliberament dels presos i el retorn dels exiliats polítics catalans, represaliats per dur a terme, pacíficament i democràtica, la voluntat del poble l'1 d'octubre del 2017.

En el 118 (1r trimestre del 2022), les lletres de la capçalera experimenten un desdoblament, amb mides diferents, i se superposen.

Finalment, a partir del número 119 (2n trimestre del 2022), el llaç groc torna a donar pas a la *o*; el nom de la revista continua desdoblant i les franges van variant de tonalitat.

I heu-nos ací, amb 122 números publicats i una nova

orientació en el format de la capçalera, així com també en el disseny interior de la maquetació, adaptat a les tendències actuals. Les portades diuen molt del que volem transmetre: un producte entra sempre per la imatge que ofereix.

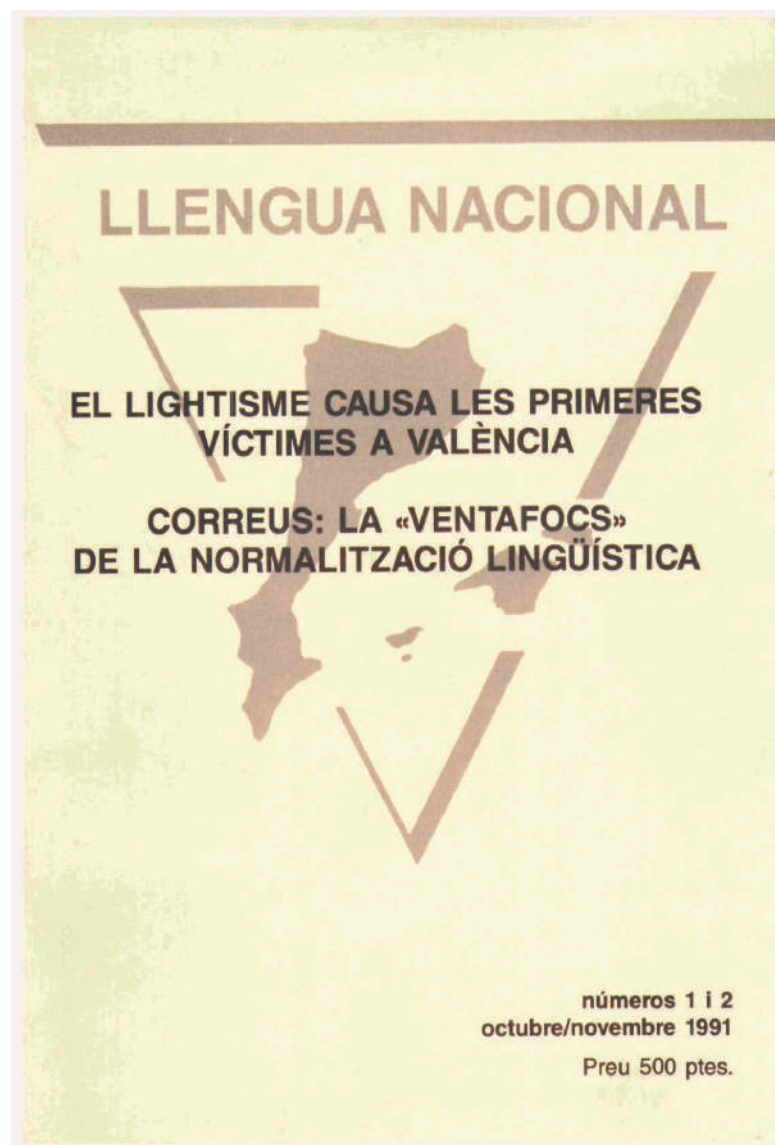
Els temps canvien; les tendències en grafisme, també. La llengua evoluciona; l'afany per preservar-la, enri-

quir-la i presentar-la com quelcom amè i actual preval com a objectiu.

Si teniu curiositat per observar l'evolució del format de la revista, podeu comprovar tots aquests canvis de disseny (exterior i interior) al «Repositori de revistes» que trobareu a www.llenguanacional.cat/repositori_de_revistes. ☹

Números 1 i 2 – octubre/novembre 1991

- Auladell, Joaquim: **El concurs de Llengua Nacional**
- Badia, Alfred: **La via és oberta**
- Cerdà, Mariàngela: **El patrimoni de la llengua**
- Colomer, Jordi: **La repressió és norma a Tarragona**
- Esteve, Francesc: **La historia de RTVV (I)**
- Gras, Rosa Victòria: **Canvis en els ritmes del català oral**
- Joan i Marí, Bernat: **Algunes consideracions sobre economia lingüística**
- Marquet, Lluís: **Ni Catalunya «light» ni català «light»**
- Marquet, Lluís: **El lèxic català dels mitjans de comunicació**
- Pazos, Maria-Lluïsa: **El lightisme causa les primeres víctimes a València**
- Pazos, Maria-Lluïsa: **Els qui accepten el que és forà**
- Pazos, Maria-Lluïsa: **Correus: la «ventafocs» de la normalització lingüística**
- Pla, Manuel: **Llenguatge i consciència**
- Sabater, Ernest: **La militància lingüística**
- Solé i Camardons, Jordi: **La llengua culta, la normativa i l'ensenyament**
- Valls, Esteve: **La interferència lingüística a la Catalunya Nord**

Article neutre: ¿local o universal, extern o propi, empobridor o enriquidor?

Josep Ruaix

Article neutre: ¿local o universal, extern o propi, empobridor o enriquidor?

Abelard Saragossà Alba

Àrbena

Aberlard
Saragossà
Alba

Ed. Àrbena
València 2021
286 pàgines

44

Abelard Saragossà Alba (Silla, l'Horta, 1954) és un autor productiu. Entre els seus darrers llibres figura el que es pot veure (mitjançant la seva coberta escanejada) en aquesta mateixa pàgina, on tracta de l'anomenat article neutre. Ho fa, segons el seu estil, d'una manera molt teòrica, rigorosament metòdica, amb un llenguatge que de tan precís que vol ser es fa difícil de seguir, amb unes repeticions esquemàtiques després de cada apartat (les quals, al meu entendre, allarguen innecessàriament el text) i amb el desig, no cal dir que ben intencionat, d'acostar la normativa a l'ús, sobretot l'ús valencià. En aquest sentit, reiteradament va defensant l'acceptació del *lo* (que considera més

adjectiu que no pas article) en la seva funció (segons la nomenclatura més coneguda) abstractiva-generalitzadora; no, en canvi, en la seva funció intensiva. L'obra va precedida d'un pròleg d'Antoni Ferret i Soler i d'un epíleg de Mar Batlle, que abonen la seva proposta.

Ara bé, crec que tots ells no tenen prou en compte les següents consideracions:

1) Pompeu Fabra, en fer la codificació del català modern exclouent-ne el *lo* neutre, es basava, en primer lloc, en l'existència, en català antic, de l'article *lo* (amb la seva variant elidida, *l*, segons el context), que tant servia per al valor masculí com per al valor neutre, i en deduïa que, en passar majoritàriament, en el català modern, a la forma *el* (també amb la seva variant elidida, *l'*), aquesta forma havia de continuar servint per als dos diguem-ne gèneres. És cert que, com mostra Saragossà, a vegades en català antic apareixia un *lo* sense elisió amb valor neutre, cosa que, segons ell, justificaria la seva conservació en el català modern. Però això constituïa una excepció, i ja se sap que el codificador ha de triar allò que considera més habitual.

2) L'altre criteri que va induir Fabra a la proscripció del *lo* neutre en la llengua literària (com deia ell; ara en diem estàndard) és la manca d'uns articles equiva-

---

lents en francès, en italià i en portuguès. Per això atribuï l'ús del *lo* neutre a la influència del castellà, que sí que el té. I ja se sap que el nostre codificador no era pas un «descastellanitzador a ultrança», mentre que, això sí, en cas de dubte s'inclinava per solucions que distingissin la llengua catalana de la seva veïna occidental, a fi d'assegurar la diferenciació del català amb l'idioma que havia esdevingut dominant a la península Ibèrica, prenent com a mirall les solucions d'altres llengües romàniques, en aquest punt, precisament, majoritàries.

3) No sé si en Fabra hi va pesar un altre argument, que és que, en el català central, la pronúncia del *lo* neutre (com si fos escrit *lu*) sonava ja en el seu temps, com ens hi sona ara (almenys a mi), menys eufònic que la pronúncia de l'article masculí. En canvi, no hi ha dubte que hi va pesar el desig de preservar una sèrie de construccions que admetent el *lo* neutre s'haurien perdut o bandejat.

4) Finalment, situant-nos ja en el moment actual, seria indubtablement una greu imprudència admetre el *lo* neutre després de més d'un segle de vigència de la normativa fabriana, explicada, ensenyada i aplicada amb pràctica unanimitat a la llengua literària o estàndard. És clar que els autors que propugnen l'admissió del *lo* neutre potser dirien que tal admissió no comporta pas excloure l'ús de l'article masculí amb valor neutre, però certament això menaria a unes barreges desorientadores i de mal gust, a part que farien més complicat l'ensenyament i aprenentatge de la nostra normativa. També constituiria un cop baix i fins i tot una mena de traïció envers tots els qui ens hem esforçat anys i panys per practicar un català normativitzat.

I acabo aquesta succinta ressenya —per tal de no semblar que menyspreo, malgrat el que he dit, l'aspecte científic del tema— amb els mateixos mots amb què es clou l'epíleg de M. Batlle: «En tot cas, és lloable la contribució tan polièdrica que l'autor ha fet a l'estudi d'aquest punt tan complex de la nostra llengua» (p. 279). ❁

PASTISSERIA
BOMBONERIA
CONFITERIA
GELATERIA

Foix de Sarrià

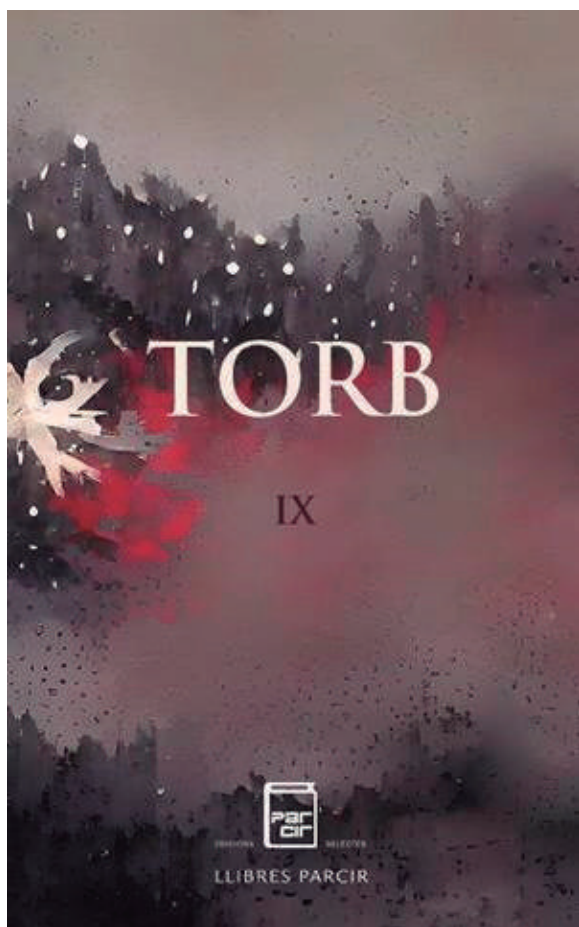
Major de Sarrià, 57
08017 Barcelona
Tel. 93 203 07 14 - 93 203 00 04

Pl. de Sarrià, 12-13
08017 Barcelona
Tel. 93 203 04 73 - Fax 93 280 65 56

www.foixdesarria.com

Torb IX

—
 Victòria Catalana

Eduard Llaudó

Parcir Edicions Selectes
 Manresa 2022
 552 pàgines

Lingüísticament, la novel·la és interessant, perquè es mou en tres zones diferents: el Pirineu, Barcelona i València. El diàleg entre els personatges d'aquestes contrades mostra la riquesa del català i afegeix prou genuïnamment pinzellades d'autenticitat a una història

amb una trama atractiva.

Per a donar un primer cop d'ull a *Torb*, podem emprar el text de la contraportada: «*Torb* és un text sovint crepuscular, de clarors tamisades i foscors intenses, però on també es barregen alguns esclats de llum que constaten que, seguint el fil que uneix passat i present, la vida continua... el Jan sap que viure implica assumir... un rastre de pecats. El món no s'atura, i ell tampoc té més opció que intentar continuar endavant... Pel camí troba personatges que expliquen diferents passats i presents, desconstruint la realitat i exposant els límits de l'ànima...»

Si baixem cap a la concreció, es pot dir que, ajuntant les diferents capes de relat, *Torb* és un viatge personal, històric i geogràfic, atès que la novel·la revisita episodis històrics que encara marquen el present, com ara la Guerra Civil, però també episodis personals del protagonista. Val a dir que, amb tot de problemes, en Jan no passa pel seu millor moment i, d'una manera paral·lela, el país no sembla que vagi gaire millor, tot i l'aparença de rutina i ordre. Com que el text no pretén ser políticament correcte, no evita traslladar el matís escèptic dels personatges, àdhuc àcrata, característic dels catalans, envers la quotidianitat i les veritats oficials. La normalitat sembla segrestada per la propaganda, atès que, a mesura que transcorre el relat, les realitats que se superposen van dibuixant un paisatge ben diferent d'un món civilitzat i just. Només el petit recer de la bona gent —el Manel i el Sergi, les Carmes...— permet al protagonista copsar que el món encara val la pena; perquè, si bé individualment són un esquitx social, hi ha més bona gent del que sembla, gent que, si tingués un botó, potser ho canviaria tot. «Les revolucions són com la neteja dels dissabtes, ve que són precises», conclou la senyora Carme en un moment donat, malgrat no tenir res de revolucionària.

Igual que el costum esdevé llei, la mentida acaba semblant veritat, i durant la lectura hom troba un xim-xim de dissonàncies en relació amb el pòsit de veritats establertes, veritats íntimes que cadascú duu al sarró, i veritats acceptades socialment. ✪

Punts de venda

● iQuiosc.cat

Internet

www.iquiosc.cat/llengua-nacional

● Cooperativa Abacus

www.abacus.coop

● Bonpreu i Esclat

Girona, Malla, Olot, Sabadell, Sant Cugat i Terrassa

www.bonpreuesclat.cat

● Llibreria Alibrí

C. de Balmes, 26
08007 Barcelona

www.alibri.cat

● La Ciutat Invisible

Riera d'Escuder, 38, baixos

08028 Barcelona

www.invisible.coop

● Papereria Llibreria Papi

C. de la Llibertat, 18

08800 Vilanova i la Geltrú

www.papereria-llibreria-papi2.webnode.es

● Llibreria Calders

Ptge. de Pere Calders, 9

08015 Barcelona

www.facebook.com/lacalders

● La Llibreria

Pl. de Joan Payrà, 7

66000 Perpinyà

www.llibriacatalana.cat

● Llibreria Claret

C. de Sicília, 410

08025 Barcelona

www.claret.cat

● Llibreria Documenta

C. de Pau Claris, 144

08009 Barcelona

www.documenta-bcn.com

● Llibreria Drac Màgic

C. de Jeroni Antich, 1

07003 Palma

www.llibriadracmagic.net

● Llibreria Fan Set

C. de Sant Ferran, 12

46001 València

www.octubre.cat/llibreria-fan-set

● Llibreria Gaudí

C. de la Galera, 12

43201 Reus

www.libgaudi.wordpress.com

● Llibreria La Ploma

C. de Sicília, 332

08025 Barcelona

www.laploma.org/cat

● Llibreria La Ploma

C. de la Rutila, 5

17600 Figueres

www.shorturl.at/gnAIW

● Llibreria Les Voltes

Pl. del Vi, 2

17004 Girona

www.lesvoltes.cat

● Llibreria Quart Creixent

C. d'en Rubí, 5

07002 Palma

www.quartcreixent.cat

● Llibreria Sauret

C. del Carme, 14, baixos

25300 Tàrrrega

<https://m.facebook.com/profile.php?id=100057687330388>

● Llibreria Universitat

C. del General Güell, 8

25200 Cervera

<https://llibreria-universitat.ueniweb.com>

● Quiosc Santa Anna

Pl. de Santa Anna, s/n

08301 Mataró

www.facebook.com/quiosc.santa.anna

● Llibreria La Trenca

Plaça Rebés, 4

AD500 Andorra la Vella

www.latrenca.com

● Llibreria Clau de Volta

Pg. de Maragall, 84

08041 Barcelona

● Llibreria Sellarès

Pl. del Carme, 6

08720 Vilafranca del Penedès

● Llibreria Cal Rabell

C. de Sta. Caterina, 17

08700 Igualada

calrabell.amilibro.com